Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, …АДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

…21 оной …һээ гарана | № 210 (16733) | 1984 оной сентябриин 12, среда | Сэн 3 мүнгэн.

…ЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛГЫН, ТАРЯА ХУРЯАЛГЫН …ШЫЕ ҮДЭРҺӨӨ ҮДЭРТЭ ШАНГАДХАХА!

Хориин районой Анаагай совхоздо силос даралга яһала урагшатай ябажа байна. Һүүлэй мэдээгээр, ажахын тэжээл бэлэдхэгшэд 7000 тонно силос дараха түсэбөө 6600 тоннодо хүргөөд байна.

Хориһоо шанха зуун тээшээ зуу гаран гектар газарта арбаад комбайн хойно хойноһоо һубарилдан, силосэй ногоо сабшажа ябаба. Эндэ совхозой түрүү механизаторнууд Иван Козлов, Валерий Шишмарев, Жамьян Мыдыков, Александр Карнаков гэгшэд халаанайнгаа даабари зарим үдэрнүүдтэ хоёр дахинаар үлүүлнэ.

— Силос дараха хүдэлмэринээ яһала эршэтэйгээр ябуулжа байнабди. Хэдэн хоногһоо силосээ даража дүүргэхэмнай. Түсэбөө холо үлүүлэн дүүргэхэбди, — гээд совхозой директор Семен Жамбалдоржиевич Жамсуев хөөрэнэ.

Түрүүшын үдэрһөө «Сельхозтехникын» Хориин отделениин жолоошод Григорий Дамбиев, Василий Дубинин, Олег Лямичев, Анатолий Будаев, Павел Филиппов болон бусад силос даралга дээрэ эршэтэйгээр ажаллажа, халаанайнгаа нормо 140 процентээр дүүргэнэ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: силос сабшагдана; механизатор Иван Козлов. С. БАЛДУЕВАЙ фототекст.

НОГООН УРАСХАЛ

…нүүдтэ энэ ажа- …эмэтэ тэжээлээр …даг болонхой. …юшье Бодоной …тонно силос да- …һэн байна. Ме- …дай, илангаяа …й оролдолгоор …ахы дотор си- …нуудай муу бэ- …ргуулагданхай.

…нүхэ, траншей- …аран тонно но- …ша дараад бай- …бүхэндэ тусхай …гдаһан отряд …нно шэмэтэ тэ- …ээ,—гэжэ ажа- …агроном Петр …башеев хөөрэнэ. …лозой таряалан …уряадаг 4 ком- …гдэнэ. Эдэнэр- …машина болон шагтагалһан ногоон намаа …й зөөдэг юм.

… гэжэ газарта …бди. Эндэ хабар- …арта кукуруза …й худхагдажа …айгаа. Мүнөө тэ- …һайн. Зарим …метр шахуу үн- …өөр ургаа.

…һаа дунда зэр- …центнер ногоон …гэжэ комбайнер …нулович Кашапов хэлэнэ. Энэ нүхэрнай «КСК-100» түхэлэй шэнэ комбайн жолоододог.

— Ехэл һайн машина даа. Хүсэ ехэтэй. Хура бороотой, нойтон үдэр автомашинанууд сабшаһан ногооемнай зөөжэ үрдинэгүй. Шабардана. Харин энэ комбайнда бага зэргын шабар хамаагүй, — гэжэ тэрэ хэлэнэ.

Ажахыда силосэй ургамалнууд 650 гектарта таригдаһан юм. Эндэхи полевой станһаа холо бэшэ 65 гектарта кукуруза наран сэсэгтэй холигдожо таригданхай. Механизаторнууд эндэһээ гектарай 190 центнер ургаса хуряагаа. Тиихэдэ силосэй ургамалнуудай таригдаһан үшөө 62 гектар газар бии юм. Тэндэһээ гектарай 145 центнер ургаса абтахаар. Эндэнь хара таряан, обёос ба наран сэсэг ургуулагдана.

Тээ холо полиин нүгөө захада силос хуряадаг комбайн аалиханаар эрьелдэнэ. Тэрэнэй хажууһаа автомашина һаланагүй.

Энэ комбайнине Николай Владимирович Сангадиев жолоодоно. Харин автомашинадань жолоошон Михаил Зайнулович Кашапов һуунхай. Автомашинын кузов руу ногоон урасхал адхаржал байна. Улаан-Үдын авиазаводой хүдэлмэрилэгшэн Иннокентий Семенов автомашинын кузов соо ороһон ногоое зохидоор тараан гэшхэнэ, нягтаруулна. Энэ үедэ совхозой ахамад агроном нүхэр Албашеевтай механизаторнуудайнь ажал хэрэгүүд тухай хөөрэлдэбэбди.

— Бороотой үдэр хүдэлхын аргагүй. Машинанууд шабарта һуушана. Комбайнуудай хойноһоо ябажа үрдинэгүй. Шинг нойто ехэтэй үдэр 10 эрьесэһээ үлүү хэжэ шаданагүйбди. Хуурай сэлмэг үдэр 15 эрьесэ хэжэ болохол даа, — гэжэ жолоошон М. З. Кашапов хэлэнэ.

Михаил Зайнулович районой «Сельхозтехникэ» нэгэдэлдэ жолоошоноор ажалладаг. Энэ предприятиһаа совхоздо үшөө дүрбэн жолоошод ерэнхэй. Тус нэгэдэлэй жолоошод И. Д. Оленников, В. П. Бельков, С. И. Колмаков, С. А. Ожигов гэгшэд ажалдаа тон харюусалгатайгаар хандадаг зон.

— Манай ажахыда Улаан-Үдын нэгэдэхи АТП-гэй үшөө дүрбэн жолоошод туһалалсана. Тэдээндэ эрхим ажалайнь түлөө баяр баясхалан хүргэнэбди, — гэжэ мантай ябалсаһан совхозой партийна организациин секретарь Бато Доржиевич Линхоев хэлэбэ.

Хөөрэлдэһөөр байтарнай, Георгий Степанович Козулинай агрегат хүрэжэ ерэбэ. Тэрэнэй хойноһоо Валерий Кирьянович Мисюркеевэй жолоододог комбайн ябана.

Эндэ автомашинын жолоошод В. П. Колодин, С. Д. Батуев, А. Ф. Мисюркеев гэгшэд ажаллана. Тэдэнэр бултадаа силос даралгые түргэн сагай туршада, һайн шанартайгаар дүүргэхэ гэжэ оролдонод.

Ингэжэ Бодоной совхозойхид малдаа шэмэтэй тэжээл элбэгээр бэлэдхэхын түлөө тэмсэнэ. Сентябрь һарын тэн багаар энэ хүдэлмэрээ дүүргэхээр хараална.

Г. РИНЧИНО,
хүдөө бэшэгшэ.
Баргажанай район.

БҮХЫ ХҮСЭЕЭ ЭЛСҮҮЛНЭ

Хурамхаанай районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой нуга сабшалан үертэ ороһон юм. Тиимэшье һаань, бүхы колхозингууд, үзэсхэлэнтэ һайхан Бархан нютагаймнай хүн зон ерэхэ жэлэй малай үбэлжэлгэ һайнаар үнгэргэхын тула үбһэ тэжээл, силос сенаж, витаминтай ногооной гурил бэлэдхэлгэдэ онсо анхаралаа хандуулна.

АВМ-0,65 ба АВМ-1,5 түхэлэй агрегадууд һайнаар хүдэлнэ. КПСС-эй гэшүүн Базар Цыдуевич Хабтагаев ба Барханай сомоной Соведэй депутат Очир Елтонович Бадмаев гэгшэд тус агрегадуудай коллективүүдые ударидадаг юм. Операторнууд Зоригто Хабтагеев, Жамсаран Жигжитов, Баяр Цыремпилов гэгшэд ажалай үндэр бүтээсэ түйлана. Гаргаһан гурилайнь шанар һайн.

Б. ДОНДУПОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

…ЭНЭЙ ШАНАРТА— …Л ЕХЭ АНХАРАЛ

…адууһа малда …нэ тэжээл саг …бэлэдхэжэ абаха …гэй ажалшадай …тала зорилго …ай колхоз хамта …мянган гектар …юм. Тэрэнэй 400 …рынь лэ уһалаг- …һаа нааша ху- …га байжа, үб- …гараса нёдон- …үреөгүй. Тиимэ- …даад байһан 24 …ндо 28 звено …хүдэлжэ бай- …ралгада хабаа- …үн зоншье оло- … Үбһэ гараар …аха хэрэгтэ ан- …хандуулагдана. …ожоруулагдамал …о сэбэр сабша- …той.

…ногойхид шугы …Мухадаг гэжэ …э сабшанабди. …гектар сабшалан … Эндэһээ 1430 …э суглуулжа аба- …айбди. Звенодо- …эй дүрбэн трак- …данхай, мүн үб- …ада хэрэгтэй бо- …сэгүүдээр дүү- …анхайбди. Хам- …н хүн хүдэлдэг- …рөө багахан Т-40 …осилка шагтага- …сабшанаб. Сугтаа …айһан хүбүүдни …отойгоор ажал- …сабшалгада, тар- …олгодо үнинэй …нууд Санаамар Базар Ёндонов, …аев гэгшэд шал- …

…рааһатай, намаг, …газарта гараар …жа, ургаһан но- …ришье үлөөнгүй …лдонобди. Эндэ …һан Жимбэ Гар- …лай Батуев, Бо- …в, Слава Очиров, …дунда һургуу- …д классай һураг- …Гармаев, Слава …гэгшэд ажалдаа …эсэ түйлана. …ахад һарын тур- …о хура бороотой …ал хэрэгүүдтэмнай …ушаруулаа. Гэбэшье бидэнэр сабшаһан үбһөө наранда, һалхинда хатаажа байгаад, 900 гаран центнер тэжээл һуриилжэ шадаабди. Үбһэнэй шанарые шалгагша Д. Н. Очиров бэлэдхэһэн тэжээлыемнай бараг һайн шанартай гэжэ тэмдэглээ һэн. Иигээд наратай сэлмэг үдэрнүүд ерээ. Ажалайнгаа эршые улам түргэдхэн, урдаа табиһан зорилгоёо дүүргэхэл гэжэ оролдонобди.

Эндэһээ абтаһан үбһэнэй ехэнхи хубинь хониной хэдэн отарануудай хурьгадта, Хара-Буусын һүнэй фермын тугалнуудта зөөгдэдэг юм. Тиимэһээ бэлэдхэгдэһэн тэжээлэй шанар тон һайн байха ёһотой гэжэ звеногоймнай гэшүүн бүхэн ойлгоно.

Манай колхоз район соогоо томохон ажахынуудай нэгэн болоно. Хони, эбэртэ бодо мал үсхэбэрилдэгбди. Тиимэһээ үбһэ хулһан ехээр лэ гаргашалагдадаг юм. Энэ жэлдэ 31 мянган центнер үбһэ, 2 мянган тонно сенаж, 350 тонно витаминтай ногооной гурил бэлэдхэгдэхэ ёһотой юм. АВМ түхеэрэлгын хүдэлгэгдэжэ эхилһэнһээ хойшо нилээд саг үнгэрөө. Дээдэ-Бургалтайда хоёр мянга гаран тонно сенаж дарагдажа дүүргэгдээ. Тиигээд лэ Д. Д. Сосоровой хүтэлбэрилдэг звено силос даража эхилээ.

Манда районоймнай түб һуурин Петропавловка тосхоной эмхи зургаануудай, организацинуудай хүдэлмэрилэгшэд яһала туһа хүргэнэ. Арадай депутадуудай районно Соведэй гүйсэдкомой, тэрэнэй арадай гэгээрэлэй, соёлой таһагуудай, районой түбэй больницын түлөөлэгшэд үбһэ гараар сабшалгада, хуряалгада эдэбхитэйгээр хабаадана.

Манай нютагаархид Оронгын сомоной, Селенгинскын поселково Соведүүдэй үүсхэлые үргэнөөр дэмжэн, тэжээл бэлэдхэлгэдэ олоороо хабаадалсажа байна.

Бургалтайн сомоной, Зэлтэрын сельскэ Соведүүдэй, Бургалтайн дунда һургуулиин, больницын хүдэлмэрилэгшэд болон хүн зон набшаһата тэжээл, халаахай бэлэдхэлгэдэ ябалсаад, мүнөө үбһэндэ гаранхай.

Иигэжэ ажал хэжэ шадаха хүн бүхэн тэжээл бэлэдхэлгэдэ хабаадуулагдаад байна.

Гэхэтэй хамта манай колхоздо ниитын малда бардам хүрэхэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ ехэл дутуу дунданууд бии гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Ажахыдамнай лугомелиоративна отряд, луговодуудай гурбан звено хүдэлдэг гэжэ тоотой юм. Теэд сабшалан һайжаруулха талаар хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагданагүй. Доодо-Бургалтайда сабшалан үнэн дээрээ эзэгүй юм. Бидэ энэ Мухадаг гэжэ газарта хоёрдохи жэлээ үбһэ сабшажа байнабди. Нёдондо жэлдэ хабарһаа нааша шинг нойто ехэтэйл һэн тула 3 мянган центнер үбһэ хуряагаа бэлэйбди. Харин энэ жэлдэ уһа саһанай байбашье, сабшаланмнай уһалагдаагүй, нэгэшье центнер наг шэбхэ, минеральна үтэгжүүлгэ гаргагдаагүй. Ушарынь гэхэдэ, энэ сабшалан хэндэшье даалгагдаагүй ха юм.

Хэдэн жэлэй саада тээ Урда-Намаг гэжэ газарта һайжаруулгын хүдэлмэри хэгдэжэ, сабшалан болгогдоо бэлэй. Тэрэ гэһэнһээ хойшо тэндэ ногооншье таригдаагүй, наг шэбхэшье һайнаар гаргагдаагүй. Үбһэ хуряаха хаһын ерэхэдэл, үбһэшэдэй звенонууд бүридхэгдэжэ ябуулагдаад лэ сабшалан дээрэхи ажал дүүрэшэнэ. Гадна үбһэ хуряалгаяа ехэл муу бэлэдхэлтэйгээр эхилдэг заншалтай болошонхойбди. Энэ жэлдэ гар үзүүрэй зэр зэмсэг гэжэ байгаагүй. Ажалай эхилшэһэн хойно тэрэнээ хүсэлдүүлхэ гэжэ оролдообди. Техникэдэмнай запасной частьнуудшье дуталдана.

Тэжээл бэлэдхэлгээ орой эхилжэ, унжагайруулнабди. Тиимэһээл колхознай бэлэдхэгдэхэ үбһэнэйнгөө хахадыеньшье суглуулжа шадаагүй байна ха юм. Тохёолдоод байһан ушарһаа саашадаа зүб тобшолол хэжэ, тэжээл бэлэдхэлгэдэ анхарал ехээр хандуулха саг ерээ бэшэ гү. Эдэ бүхы асуудалнуудһаа эгээл шухалань юуб гэхэдэ, сабшалангаа ёһотой эзэнтэйл болгохо зэргэтэйбди. Тиигэбэл үбһэ ехээр абаха арга олдохо һэн.

Д. ЦЫДЕНОВ,
Зэдын районой «Мир» колхозой үбһэшэдэй звеное даагша.

ОРОЛДОСЫН АШААР

Энэ жэлдэ Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой үбһэшэдтэ хүнгэн байгаагүй. Зунай эхин һаранuудта энэ нютагаар хура бороо ороогүй, тиимэһээ ногооной ургасада мүртэй нүлөө үзүүлээгүй. Харин үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хаһын түлэгтөө ороходонь, үдэр бүри шахуу бороотой боложо, эндэ хүдэлһэн хүн зондо нилээд һаад ушаруулаа.

Тус ажахын үнинэй луговод Шарап Жугдуржапович Очировай даадаг үбһэшэдэй звеногойхид хэды иимэ байдалай тохёолдоошье һаань, ургаса абаха, үбһэ бэлэдхэхэ түсэбөө үлүүлэн дүүргэжэ шадаа. Дайнай ветеран нүхэр Очиров һүүлэй хэдэн жэлэй туршада баян ургаса ургуулжа, ажалай үльгэр жэшээ харуулна. Тэрэ хорёод жэлэй хугасаа соо луговодуудай звеное хүтэлбэрилдэг, тэжээл бэлэдхэхэ харюусалгатай хаһада үбһэшэдэй бригадые ударидадаг заншалтай. Дүршэлтэй луговодой даадаг сабшаланаай ходоодоо сэбэр, харууһа һайнтай байдаг дээрэһээ, нилээд ургасатай юм. Нёдондо тэдэнэр бүхы 190 гектар талмайн гектар бүриһөө дунда зэргээр 45 центнер ургаса хуряажа абаһан байна.

Дүршэлтэй луговодой даадаг сабшалангай ургасань байгша ондо нёдондонойхидо хүрэбэгүй. Нүхэр Очиров өөрынгөө залуу туһалагша Валерий Раднаевич Жимбиевтэй хамта энэ жэлдэ гектар бүриһөө 35—36 центнер ургаса хуряажа абаа.

— Ургаса абаха түсэбөө дүүргээбди. Манай звеногойхид бүхыдөө 6400 центнер үбһэ һурилөө юм. Энэ үрэ дүн бидэнэртэ миин хүрэжэ ерээгүй. Хабарһаа хойшо нуга сабшалан дээрэ таһалгаряагүй ажаллаабди, — гэжэ луговод хөөрэнэ.

Эдэнэр хараалһан түсэбөө дүүргэхын түлөө бүхы газарайнгаа ногоое сабшажа абаа. Илангаяа техникын ябахагүй намагтай, болдогтой газарай, һубаг ханаабай шадархине, бургааһа һөөгүүдэй, харгын захаархине гар хажуураар унагаажа суглуулһан байха юм.

Мүнөө звеногой гэшүүд бэлэдхэһэн тэжээлээ колхоздоо тушаажа эхилэнхэй. Тэдэнэрэй һурилһэн сомоонуудые харахада, урмашамаар даа. Һуринуудынь һайнаар нюруулаатай, хорёолоотой.

Эндэ звеногой гэшүүд Ринчин-Нима Банзаракцаевич Чагдуров, залуушуул Александр Будаев, Дамба Доржиев, Дарма Бальжинов, һуришэд Сергей Даксалов, Лубсан Лубсанов, Бимба Чимитов гэгшэдэй габьяа ехэ.

Эдэ үдэрнүүдтэ тэдэнэр таряа хуряалгада хабаадалсажа захалба.

С. ТЮЛЮКИН,
манай штатнабэшэ корр.
Сэлэнгын район.

ШАЛГАЛТА ЮУ ХАРУУЛААБ?

ҺҮҮЛШЫН ДАБААНАЙ ХАРГЫ ХҮШЭР

КПСС-эй Бэшүүрэй райкомой нэгэдэхи секретарь А. И. Плотниковтой уулзахадаа, энэ жэлэй ургасын шанар, мүн хуряалгада бэлэдхэл тухай һонирхожо, хэдэн асуудалтайгаар хандахадамнай:

— Энэ жэлдэ таряанай ургаса муу. Нёдондонойхидо хүрэхэгүй. Зундаа хура бороогой таһалдахада, илангаяа Хёлго голой урда бэедэ оршодог ажахынуудай таряалан ехээр гандаа. Эдэ ажахынуудаймнай полиин хүрьһэн элһэлиг һэмнай даа. Набтараар, шэнгэнээр ургаһан таряагаа гээлтэ хоролтогүйгөөр, һайн шанартайгаар хуряаха гээшэ бүхы механизаторнуудаймнай мүнөөдэрэй зорилго байһан зандаа. Ургасын бага дээрэһээ хуряалгымнай саг болзор богони болоно бэшэ. Хабартаа тариһан полимнай тэрэл хэбээрээ хабтайна ха юм. Ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд бүхы машина, техникээ дүүрэн хүсэндэнь бүтээсэтэйгээр хүдэлгэхөөр ажалаа эмхидхэхэ зэргэтэй. Тэжээл бэлэдхэхэ, ургаса хуряаха хүдэлмэрээ эршэмтэйгээр ябуулха тухай тээмэндэ үнгэргэгдэһэн районой партийно-ажахын эдэбхитэдэй зүблөөн дээрэ зүбшэн хэлсэжэ, зохихо хэмжээнүүдые хараалаа һэмди. Диилэнхи ажахынуудаймнай тракторно-таряан ажалай бригаданууд ажалаа хамтын подрядай гуримаар эмхидхэнхэй юм. Тиимэһээ үлүү шалгалта, заабаригүйгөөр ажалаа саг болзортонь үрдижэ хэдэг заншалтай. Хамтын подрядаар ажаллагшад бүхы хүдэлмэрээ өөһэдынгөө хүсөөр бүтээдэг. Һүүлэй жэлнүүдтэ манай районой ажахынуудта илангаяа таряа хуряалгын хүдэлмэридэ ондоо тээһээ саг зуураар ерэһэн хүнүүд хабаадалсахаяа болинхой,— гэжэ дэлгэрэнгыгээр хэлээ бэлэй.

Хабарһаа нааша оролдожо ургуулһан таряагаа түргэн болзорто сүм хуряажа абаха тэмсэл районой зарим ажахынуудта үни эхилэнхэйшье һаа, һүүлэй дүрбэн үдэрэй туршада үргэлжэлһэн хура бороодо таһалдашаһан байгаа һэн. Таряа хуряалгаяа хамагһаа урид эхилһэн XXI партсъездын, Калининай нэрэмжэтэ, «Рассвет», «Победа» колхозууд «Новосретенский», Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозууд түрүүшын 2—3 мянган центнер шаргал шэнисэ сохижо амбаарлаһан байба. Тиихэдэ бусад ажахынуудынь энэл бороогой замхахада таряа хуряалгаяа жэгдэ эхилхээр зэһэнхэй байгаа бэлэй.

— Ороһото ургамалнуудай ургаса дээшэлүүлхэ талаар ажахыдамнай ехэ хүдэлмэри ябуулагдана. Һүүлэй жэлнүүдтэ поли дээрэ баян ургасатай, нютагайнгаа байгаалиин эрхэ байдалда тааараһан «бурятская-34» «бурятская-79» сортын шэниисэ, «сельма» сортын обёос, «Тамми» сортын ешмээн таринабди. Тэжээл үйлэдбэрилхэ, ороһо таряа, хартаабха, овощ ургуулха бригаданууднай ажалаа хамтын подрядай гуримаар ябуулна. Энэ арга яһала аша үрэтэй. Илангаяа механизаторнуудаар 70 процент хангагданхай манай ажахыда хабартаа, мүн намартаа трактористнууд, комбайнернууд дуталдахаяа болинхой. Мүнөө комбайнернууд штурвальщиггүйгөөр ажаллана. Хамтын подрядай гуримаар ажалладаг бригадын гэшүүд түлбэрээ эсэсэй дүнгөөр абадаг юм. Тиимэһээ бултадаал зэргэ оролдоно,— гэжэ Калининай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ Алексей Яковлевич Разуваев хөөрөө һэн.

Дурсагдагша ажахын таряан набтараар урганхай. Уридшалан зохёогдоһон графигай ёһоор таряа баал болгон сабшажа унагааха хүдэлмэридэ 9 комбайн хүдэлгэгдэхэ юм. Тиихэдэ 24 комбайн эдеэшэһэн шэниисэеэ сэхэ хадажа захалхаар түсэблэгдэнхэй. Байгша ондо бүхыдөө 4300 гектарта ороһото ургамалнууд таригданхай юм. Тэрэ тоодо 2300 гектарынь шэниисэ эзэлэнхэй. Эдэ бүхы тарилгаһаа бүхыдөө 35 мянган центнер таряа суглуулжа амбаарлахаар хараална. Колхозой правлениин түрүүлэгшэ Алексей Разуваевай мэдүүлһэнэй ёһоор, шииктэйгээр суглуулагдаһан ороһониинь оньһон гурбан түхеэрэлгэдэ хатаагдаха байна. Тиихэдэ таряанайнь тоог дээрэхи хүдэлмэри хуряалгын үедэ хоёр халаанда үргэлжэлхэ юм. Мүнөө тус ажахыда таряанайнь заха бүхыдөө сабшагдажа, бэлдэгдэнхэй. Мэргэжэлтэдэй тодорхойлһоной ёһоор, 2000 гектарай таряан эдеэшэнхэй байна.

Эндэ полевой стан угы. Бригада бүхэн нүүдэл вагонтой. Тэндэнь улаан булан, столово түхеэрэгдэнхэй. Механизаторнууд үдэртэ 4 дахин халуун эдеэгээр хооллуулагдана. Таряа хуряагшадай дунда дэлгэрүүлэгдэһэн социалис мүрысөөнэй гуримай ёһоор колхозой таряашад ургаса хуряалгаяа ажалай 15—20 үдэрэй туршада сүм дүүргэхээр түсэблэнхэй. Тус ажахыда механизаторнуудынь гол түлэб залуу хүбүүд юм. Комбайнуудынь булта шахуу шэнэ. Колхозой мэргэжэлтэдэй уридшалан тодорхойлһоной ёһоор, гектар бүриһөө 12 центнер таряан суглуулагдахаар багсаагдана.

Таряа хуряагшадай дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэнхэй. Түсэб, уялгаяа үлүүлэгшэд эсэсэй дүнгөөр нэмэлтэ түлбэрээр урмашуулагдаха байна. Тиихэдэ табан хоногой дүнгөөр эрхимлэгшэд удаадахи табан хоногто түлөөһэгүйгөөр хооллуулагдахаһаа гадна, гэр бүлэдэнь баярай бэшэгүүд эльгээгдэнэ. Экипаж бүхэндэ улаан тугхан барюулагдана.

— Манай механизаторнууд үдэр бүхэндэ 1,5—2 түхэригэй сэнтэй эдеэгээр хангагдана. Хэрбээ эрхимлэгшэ табан хоногто түлөөһэгүйгөөр хоол лобол, салин хүлһэндэнь нилээд нэмэри болохол. Манда механизаторнууд дуталдадаг. Үбэлдөө өөһэдтөө кадрнуудые бэлдэнэбди. Колхозоймнай тракторно-таряан ажалай бригадануудые дүршэлтэй механизаторнууд Ким Рябов, Семен Ткачев, Георгий Григорьев гэгшэд хүтэлбэрилнэ. Ажалаймнай тэмсэлэй дүнгүүд табан хоногой туршада нэгэ удаа согсологдоно. Эрхимлэгшэд мүрысөөнэй ёһоор урмашуулагдаха, — гэжэ правлениин түрүүлэгшэ Алексей Разуваев мэдүүлээ бэлэй.

Бэшүүрэй совхозой (Шэбэртэ) механизаторнууд таряа хуряалгаяа үшөө эхилээдүй. Тэдэнэр таряа хуряалгаяа богони болзорто үнгэргэхөөр харааланхай. Ажахын парткомой секретарь Цыден Цыбикжапович Батуевай мэдүүлһэнэй ёһоор, социалис мүрысөөнэй дүн арбан хоног бүри согсологдохо юм. Ургаса хуряалгаяа заал һаа богони болзорто үнгэргэхөөр хараална.

Удаадахи «Победа» колхоздо хүрэхэдэ, бүхы бригаданuудынь түгэс бэлдэнхэй байгаа һэн. Ажахын ахамад агроном Геннадий Данилович Плюснин ажахынгаа механизаторнуудай хэрэг, зорилго тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрөө бэлэй. Байгша ондо тус ажахы 3447 гектарта ороһото ургамалнуудые тариһан юм. Тэрэ тоодо 1349 гектарта шэниисэ, 675 гектарта ешмээн, 347 гектарта горох, 970 гектарта хара таряа таряа.

Нёдондо тус ажахы гектарай 17 центнер таряа хуряажа абаһан. Даабариин ёһоор 52 мянган центнер таряа суглуулха байбал, түсэбөө 35 мянган центнертэ хүргэхэ хүсэлэнтэй.

Энэ жэлдэ таряанайнгаа жэгдэ эдеэшэһэниие хараада абажа, диилэнхи шэниисэеэ сэхэ хадахаар хараалаа. Эндэ бүхыдөө 18 комбайн хүдэлгэгдэжэ, ажалай 18 үдэрэй туршада бүхы ургасаяа сүм хуряахаар хараална. Унжагайран ороһон бороогой урда тус ажахы 115 гектарай таряа сэхэ хадажа, 3 мянга шахуу центнер ороһо суглуулан амбаарлаа. Мүнөө эндэ 400 гаран гектарай таряан сабшагдаад байнхай. Түрүүшын үдэрнүүдтэ табан комбайн хүдэлгэгдөө.

Ажахын гурбан бригадын механизаторнуудай хэхэ ажал тодорхойлогдонхой. Поли бүхэнэй ургаса хуряаха тусхай график зохёогдонхой. Зүгөөр эндэ социалис мүрысөөнэйнь гурим үшөө зохёогдожо, олондо мэдээсэгдээгүй байһаар. Тодорхойлбол, табан хоног бүхэнэй дүнгөөр эрхимлэгшэдые урмашуулха тухай гурим тодорхойлогдоогүй.

— Колхозоймнай партком, профком мүрысөөнэй гурим зохёожол байгаа ёһотой. Механизаторнуудта үшөө дуулгагдаагүйл байна, — гээд ахамад агроном Г. Плюснин тайлбарилаа һэн.

Шэнэ гуримаар ажалаа эмхидхэгшэд бүхы хүсэеэ элсүүлхэл юм бээз. Теэд эндэ социалис мүрысөөн заабол хэрэгтэй. Ажалдаа эрхимлэгшэдые урмашуулхада, хүн бүхэнэй урма зориг бадаржа, бүтээсэншье дээшэлдэг юм. Энээниие тоонгүйгөөр эмхидхэлэйнгээ, хүмүүжүүлхы бүхы хүдэлмэрээ хамтын подрядта тохоходо алдуутай бэшэ гү? Дээрэ дурсагдагша ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй, мэргэжэлтэдтэй социалис мүрысөөн тухай хөөрэлдэхэдэ, шэнэ гуримаар ажаллагшадта мүрысөөн хэрэггүй гэһэншүүгээр тайлбарилхань гайхалтай. Үнэн дээрээ бүхы хүсэлэл оролдолгоёо нэгэдхэн ажалладаг коллективтэ мүрысөөн үлүү бэшэ. Ажалай тэмсэл гансашье бүтээсэ дээшэлүүлхэ, журам һайжаруулха бэшэ, мүн хүн бүхэниие хүмүүжүүлнэ ха юм. Энээниие зүбөөр ойлгожо, дутагдалаа усадхаха байһандань найданабди.

Г. ГЫПЫЛОВ,
С. БУТЫРИНА,
Вл. ЖИГЖИТОВ,
Телевидениин болон радиодамжуулгын комитедэй, «Правда Бурятии», «Буряад үнэн» газетэнүүдэй тусхай корреспондентнүүд.

…АГНАЛ

…гын-экономическа …үгжэлтэдэ габьяа- …айнь түлөө Буряа- …й Гэгээрэлэй мини- …түсэблэлгын-эконо- …һагай начальник Ве- …на Курбатовада «Буряадай АССР-эй гавьяата эконо-номист» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо.

Загаһанай ажахын хүгжэлтэдэ габьяатай байһанайнь, социалис мүрысөөндэ үндэр дүнгүүдые түйлаһанайнь, ниитын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаадалсаһанайнь түлөө «Байкалрыбпром» нэгэдэлэй Кабанскын загаһанай заводой бригадир Иван Александрович Коневто «Буряадай АССР-эй загаһанай ажахын габьяата хүдэлмэрилэгшэ» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоо.

Партийна болон совет органуудта удаан саг соо аша үрэтэйгөөр ажаллаһанайнь түлөө, түрэһөөр 50 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, арадай депутадуудай Сэлэнгын районно Соведэй гүйсэдхэхы комитедэй түрүүлэгшын орлогшо Артамон Хангаевич Антохоновые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба.

ПРОФСОЮЗАЙ АЖАБАЙДАЛ

ТҮРҮҮШҮҮЛДЭЭ ТҮШЭГЛЭН...

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй дүрбэдэхи жэлэй даабари болзорһоонь урид дүүргэжэ, хараалагдаһан түсэбһөө гадуур 10 миллион түхэригэй барилга хэхэ, ажалай бүтээсые түсэбһөө үлүүлэн нэгэ процентээр дээшэлүүлжэ, барилгын өөрынь үные хахад процентээр доошолуулха гэһэн уялга манай «Нижнеангарсктрансстрой» трестын хүдэлмэришэд абаһан юм. Энэ хүнгэн бэшэ зорилго бодото дээрэнь бэелүүлхын тула хүдэлмэришэднай яһала оролдоно. Үйлэдбэриин, гүрэнэй, технологическа журам шангадхаха, арга боломжонуудаа шадамар бэрхээр сүм хэрэглэхэ гэжэ хүдэлмэришэднай эрмэлзэнэ. Трестын коллектив бригадна подрядай гуримаар 45 процент ажалаа дүүргэдэг.

Барилга-хабсаралгын зарим поезднуудай, бригадануудай коллективүүд 60—70 процент ажалаа бригадна подрядай гуримаар дүүргэдэг байха юм. Шэнэ онол арга ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэһэн барилгашад байрын гэрнүүдые, промышленна объектнүүдые, түмэр харгы эрхим шанартайгаар, богони болзорой туршада бодхожо, гүрэнэй даабари үлүүлнэ.

Трестын захиргаан, партком, профком, комсомолой комитет түрүү хүдэлмэришэдэй, ажалша коллективүүдэй гаргаһан үүсхэлые ходо дэмжэдэг, али бүхы аргаар туһа хүргэдэг, нэрэ солыень олоной дунда суурхуулдаг заншалтай. Трестымнай хүдэлмэришэд Байгалай хадануудһаа Кодарай хадануд хүрэтэр барилга хэнэ.

Арга боломжонуудаа һайса хаража үзөөд, манай трестын хүдэлмэришэд Таксимоһоо Витим хүрэтэр түмэр харгы бариха даабаряа болзорһоо урид, июлиин 1-дэ дүүргэжэ, ашаанай поезднуудые ябуулха гэһэн үүсхэл гаргаа бэлэй.

«Буряадай комсомолец» гэжэ отрядай, Ленинскэ комсомолой шангай лауреадууд А. Бондарь, В. Бритиков, бэрхэ хүдэлмэришэд М. Корин, Л. Бороев болон бусадай хүтэлбэрилдэг бригадануудай коллективүүд «Таксимо — Витим — Сюльбан» гэһэн участогой барилгада тон эдэбхитэйгээр хабаадажа, ехэ хэмжээнэй барилга хэжэ, һара квартал бүриингөө даабари холо үлүүлдэг, бэшэндээ түрүү ажалай эрхим жэшээ харуулдаг заншалтай. Эдэнэй эдэбхи үүсхэл гаргаһанай ашаар лэ Витим хүрэтэр түмэр харгы бариха даабари болзорһоо холо урид дүүргэгдээ юм. Һүүлэй мэдээгээр, түмэр харгын рельс БАМ-ай 852-дохи километртэ хүрөөд байна гэхэ гү, али Сюльбан хүрэтэр үшөө 30-аад километр зай үлөөд байна. Эрхим түрүү ажалаараа бүхы орон дотороо суурхаһан А. Бондариин бригадын коллектив сүүдхын туршада дунда зэргээр 2,5—3 километр зайда рельс табина. Байгша оной июниин 28-да энэ бригадын коллектив 5,6 километр рельс табижа, бүхэсоюзна рекорд туйлаа бэлэй. Эдэнэр мүнөө «БАМстройпуть» трестын түрүү хүдэлмэришэн И. Варшавскиин бригадын коллективһээ урид Шэтын областиин Сюльбан хүрэхэ гэһэн хүсэл эрмэлзэлтэйгээр зүүн зүг тээшэ хурдан түргэнөөр дабшажа ябана. КПСС-эй ЦК-гай секретарь Н. И. Рыжков һаяшаг Буряадай участогаар ябахадаа, А. Бондариин бригадын хүдэлмэришэдтэй уулзаһан, танилсаһан байна.

— Иимэ ажалша бэрхэ хүбүүд партиин табиһан ямаршье зорилгонуудые бэелүүлхэ арга шадалтай. Эдэнэр эршэтэ дорюун ажалаараа Эхэ ороноо суурхуулна. БАМ-ай барилгые болзорһоонь урид дүүргэхэ дүүрэн шадалтай,— гэжэ тэрэ залуу барилгашадые ехэ магтаа бэлэй.

Манай трестын коллектив дотор иимэ ажалша бэрхэ хүдэлмэришэд олон ааб даа. Ажалай түрүүшүүлэй дүй дүршэлые олоной дунда тарааха талаар профсоюзай нэгэдэмэл комитет тон ехэ, эдэбхитэй ажал ябуулга бэелүүлжэ байдаг гээшэ. Бидэ һара бүриин дүн согсолжо, һайн шанартайгаар, түргэнөөр барилга хэгшэдэй нэрэ солые Хүндэлэлэй самбарта бэшэжэ, олоной дунда мэдээжэ болгодог заншалтайбди. В. Бритиков, М. Кокорин, А. Курочкин, В. Кудла болон бусадай нэрэ соло жэлэй эхинһээ Хүндэлэлэй самбарһаа нэгэтэшье буугаагүй. Даабаряа дүүргэдэггүй, муу шанартайгаар барилга хэдэг хүдэлмэришэдэй, ажалша коллективүүдэй нэрэ хара самбарта гаргагдажа, тусхай бэшэг эльгээгдэдэг. Эрхим һайн үрэ дүн туйлаһан хүдэлмэришэд дурасхаалта бэлэгүүдээр, Хүндэлэлэй грамотануудаар, мүнгэн шангаар ходол урмашуулагдана.

Байгша оной түрүүшын хахад жэлэй дүнгөөр А. Бондариин бригадын коллектив 300 түхэригөөр, В. Бритиковэй бригадын гэшүүд 500 түхэригөөр, Ф. И. Тарбесвэй бригадын коллектив 200 түхэригөөр шагнагдааһэн. Бүхыдөө 16 бригадын коллектив мүнгэн шангаар урмашуулагдаһан юм. Трестын автобазын үнинэй жолоошон Николай Кокоулинай хүтэлбэрилдэг бригадын гэшүүд һара бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэжэ, олоной дундаһаа онсо шалгаржа ябаһаар. Эдэнэр автомашинануудаа хоёр, гурбан халаанай туршада ашаглажа, БАМ-ай барилгада хэрэгтэй ашаа ехээр зөөжэ, даабаряа хододоо үлүүлдэг. Тус бригадын коллектив «Таксимо — Витим — Сюльбан» гэһэн габшагай ажалай участогай барилгада хэрэгтэй ашаа ехээр зөөнэ. Байгша ондо ашаа зөөхэ даабаряа бүри июнь һара соо дүүргээ бэлэй. Хоёрдохи квартал соо трестын хүдэлмэришэдэй дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ илажа, түрүү һуури эзэлээд, 250 түхэригэй мүнгэн шанда хүртэһэн юм. Трестын 140 бригадын 70-иинь бригадна подрядай гуримаар барилга хэжэ, бүхы объектнүүдые саг болзортонь ашаглалгада тушааха хэрэгтэ хубитаяа оруулалсана.

Түрүү онол арга үйлэдбэридэ нэбтэрүүлжэ, социалис мүрысөөнэй ашаг үрые дээшэлүүлхэ хэрэгтэнь трестын профсоюзай организаци хүдэлмэришэдтөө ходол туһалдаг, дэмжэдэг, урмашуулдаг, хэрэгтэй газартань шангa эрилтэшье табидаг байна. Энэ бүхы хэмжээ ябуулганууд барилга хурдан түргэнөөр хэхэ хэрэгтэ ехэ нүлөө үзүүлнэ гээд тэмдэглэхэ байнаб.

Энээнэй ашаар лэ бидэ Буряадай участогта түмэр харгы бариха гүрэнэй даабари болзорһоонь урид дүүргэһэн болонобди. Хүдэлмэришэднай түмэр замай станцинуудые, вокзалнуудые, байрын гэрнүүдые барижа, даабаряа үлүүлхын тула яһала оролдоно.

Бидэ байгша оной найман һарын даабариһаа гадуур 12 миллион түхэригэй барилга хээд байнабди. Шэнэ онол арга, оньһон техникэ үйлэдбэридэ нэбтэрүүлһэнэй ашаар барилгын өөрынь үные 550 мянган түхэригөөр доошолуулжа, ажахыдаа 250 мянган түхэригэй сэбэр олзо оруулбабди.

«Нижнеангарсктрансстрой» трестын коллектив туйлаһан амжалтануудаа саашадань улам арьбадхажа, БАМ-ай барилгые гол түлэб дүүргэлсэжэ, октябриин 1-дэ Амар мүрэн хүрэтэр ашаанай поезд ябуулхаар эрид шиидэнхэй.

Р. КОЗЛОВ,
«Нижнеангарсктрансстрой» трестын профсоюзай нэгэдэмэл комитедэй түрүүлэгшэ.

Гол һалбаринимнай
ХОНИН АЖАЛ

ҮҮЛТЭРТЭ ХОНИДЫЕ ОЛООР ҮСХЭБЭРИЛХЭ

Республикымнай ажахынуудта үсхэбэрилэгдэжэ байһан хонидой ашаг шэмыень дээшэлүүлхын тула үүлтэр һайжаруулгын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдаха зэргэтэй. Нютаг голоймнай байгаалиин эрхэ байдалда тааруу Забайкалиин үүлтэрэй буряад түхэлэй хонидой бии болгогдоһоор арба гаран жэл болобо. Мүнөө республика доторнай тус үүлтэрэй хонидые үсхэбэрилхэ шэглэлтэй 13 ажахы тоологдоно. Эндэ хамта дээрээ 197 мянган толгой үүлтэртэ хонид, тэрэ тоодо 119 мянган эхэ хонин харууһалагдадаг юм. Үүлтэртэ хонидые үсхэбэрилдэг ажахынуудта, племпредприятинуудта үүлтэр һайжаруулхаар хэрэглэгдэхэ эрэ хурьгад жэл бүри нариинаар хаража илгагдадаг гээшэ. Хэрбээ республикын хони үсхэбэрилдэг ажахынуудта түлгэ хусануудай дунда зэргын шэгнүүр 51 килограммда, тэдэнһээ 5,5 килограмм ноохон абтадаг байбал, племпредприятинуудта, үүлтэртэ хони үсхэбэрилдэг ажахынуудта түлжүүлэгдэдэг түлгэ хусануудай дунда зэргын шэгнүүр 59 килограммда хүрэжэ, 6,3 килограмм нооһо үгэнэ гэхэ гү, али эдэ хусануудай шэгнүүрынь жиирэй хусануудайхида орбол, шэгнүүрэй талаар 16,7 процентээр, нооһоной талаар 14,5 процентээр дээшээ байна. Зэдын районой Борьёогой, Хэжэнгын районой Загаһатын, Зэдын, Хяагтын племпредприятинуудта, Бэшүүрэй, Хэжэнгын племкооперативуудта үүлтэртэ хусанууд һайнаар түлжүүлэгдэнэ. Эндэ тэдэнэй дунда зэргын шэгнүүр 60—67 килограмм хүрэжэ, 6,5—7,8 килограммда нооһон хайшалагдана.

Гахэтэй хамта үүлтэртэ хонидые үсхэбэрилдэг зарим ажахынуудта энэ хэрэгтэ анхаралай багаар хандуулагдаһан дээрэһээ һүүлэй жэлнүүдтэ тэдэнь бирагүй байдалда оронхой. Жэшээлбэл, Сэлэнгын совхоздо үүлтэртэ түлгэ хусануудай 125 толгой шэгнэжэ үзэхэдэмнай, тэдэнэй дунда зэргын шэгнүүр оройдоол 42 килограмм болоһон, хуса бүхэнһөө 5,2 килограмм нооһон абтаа. Мүн иимэшүү байдал «Байкал» учхоздо үзэгдэнэ. Эндэ шэгнэгдэһэн 325 толгой түлгэ хусануудай дунда зэргын шэгнүүр 46 килограммда, нооһониинь 4,2 килограммда хүрэһэн байха юм. Иимэ ахир тулюур дүнгүүдэй тус ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй һанаа сэдьхэлыень зобоодоггүй байһаниинь гайхалтай.

Эхэ хонидой һүрэгые шэлэлхэ, эмэ түлгэдые зүбөөр харууһалха гээшэ онсо удха шанартай хэрэг. Энэ жэлдэ 204,8 мянган үүлтэртэ эмэ түлгэдые шалган хаража үзөөбди. Тиихэдэ тэдэнэй 1,3 процентнь—элитэ, 35,4-нь—нэгэдэхи, 43,7-нь — хоёрдохи, 9,4-нь—гурбадахи класстай гэжэ элирүүлэгдээ. Шалгагдаһан эмэ түлгэдэй 10,2 процентнь һүрэг шэнэлхээр түлжүүлгэдэ хэрэглэгдэжэ шадагдахагүй байшоо. Үүлтэртэ эмэ түлгэдэй дунда зэргын шэгнүүр 35 килограммда хүрэжэ, хонин бүриһөө 3,8 килограмм нооһон хайшалагдаба. Эдэ тоо, баримтануудые хаража үзэхэдэ, эхэ хонидой һүрэг шэнэлхээр түлжүүлэгдэдэг эмэ хурьгад үшөө бэеэ хүсэнэгүй гэжэ гэршэлнэ. Тиимэһээ үүлтэр һайжаруулхаар түлжүүлхэ залуу мал харууһалгада ажахы бүхэндэ анхарал ехээр хандуулагдаха ёһотой. Үүлтэртэ малые һайнаар түлжүүлжэ шадабал, хонин ажалһаа абтадаг продукциин ашаг шэмэ, шанарыньшье дээшэлхэ байна ха юм. Үүлтэртэ хонидые шалгаһан дүнгүүдэй ёһоор лэ һүрэг бүхэн бүридхэгдэхэ зэргэтэй. Гэбэшье хонидые класс классаарнь илгаһан дүнгүүд ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй үнгэргэдэг заседани, зүблөөнүүд дээрэ һайнаар харагдажа үзэгдэдэггүй, энэ дүнгүүдэй ёһоор үүлтэр һайнтай хонид амяараа һүрэг болгогдон олонхи ушарта илгагдадаггүй байха юм. Иимэрхүү байдал Загарайн, Түнхэнэй, Хурамхаанай районуудта жэлһээ жэлдэ үзэгдэдэг.

Үүлтэртэ хонидые олоор үсхэбэрилхэ арга боломжонууд республикымнай ажахынуудта бии. Энэ хэрэгтэ анхарал хандуулһан колхоз, совхозуудта һайн үрэ дүнгүүд туйлагдана. Жэшээлхэдэ, Зэдын районой Борьёогой совхозой нэгэ хуса 14 килограмм нооһо (сэбэр утаһаарнь тоолоходо 7,95 килограмм), Хоринн районой Үдын совхозой хуса (сэбэр утаһаарнь тоолоходо) 6,5 килограмм нооһо үгэһэн байха юм. Республикымнай ажахынуудта асарагдаһан Хойто-Кавказай үүлтэрэй хусануудһаа 7,5—8,4 килограмм (сэбэр утаһаарнь тоолоходо), Алтайн үүлтэрэй хусануудһаа — 6,9—7,2 килограмм нооһон хайшалагдаа.

Һүүлэй жэлнүүдтэ нарин нооһотой үүлтэрэй хусануудай үрэһэ эхи захагүйгөөр хэрэглэһэнһээ, һүрэг хонидоо тэжээлээр һайнаар хангаагүй дээрэһээ тэдэнэй ашаг шэмэнь доошолхоһоо гадна нооһонойнь утаһан үлүү нарибтар болгогдоо. Энэ ехэ дутагдал дары усадхагдаха ёһотой. Тиимэһээ хониной нооһо ехээр үйлэдбэрилжэ, шанарыень һайжаруулхын тула Забайкалиин үүлтэрэй буряад түхэлэй хонидые олоор үсхэбэрилхэһөө гадна Австралиин меринос, Хойто-Кавказай үүлтэрэй хусануудай үрэһэ хэрэглэжэ, үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэри ябуулагдаха юм. РСФСР-эй Хүдөө ажахын министерствын хонидой үүлтэр һайжаруулха талаар хараалһанай ёһоор манай республикада Забайкалиин үүлтэрэй буряад түхэлэй хусануудай үрэһөөр 116 мянган эхэ хонид, австралийска меринос хусануудай үрэһөөр 77 мянган эхэ хонид үрэжүүлэгдэхэ зэргэтэй. Яруунын, Түнхэнэй, Загарайн районуудай, Улаан-Үдын районой зарим ажахынуудта Хойто-Кавказай үүлтэрэй хусануудай үрэһэ хэрэглэжэ, 137 мянган эхэ хони үрэжүүлэн, нооһо, мяха улам ехээр абадаг болохо гэжэ шиидэгдэнхэй. Саашадаа эдэ ажахынуудта мяха, нооһо ехээр үгэдэг шэглэлтэй нютагай түхэлэй хонид үсхэбэрилэгдэхөөр түсэблэгдэнэ. Гадна 451 мянган толгой эхэ хони ондоо үүлтэрэй хусануудай үрэһөөр үрэжүүлхэ гэжэ хараалагдаба.

Хони үсхэбэрилгээ хурданаар хүгжөөхэ эрилтын табигдаад байхада, селекцинэ хүдэлмэри һайнаар эрхилэгдэхэ ёһотой. Яруунын районой «Коммунизм» колхозой мэргэжэлтэдэй энэ хэрэгтэ анхарал хандуулжа шадаһан ушарһаа тус ажахы үүлтэртэ ажахы болгогдохоор зууршалагданхай. Харин тиихэдэ Түнхэнэй районой ажахынуудта Хойто-Кавказай үүлтэрэй хусануудай үрэһэ хэрэглэн, хонидые үсхэбэрилдэг болоһоор үнинэй, гэбэшье тэдэнэй үүлтэрэй талаар бүридэл хэгдэдэггүй дээрэһээ хонидой үүлтэр, тэдэнэй ашаг шэмын хэр дээшэлһэниие тодоруулхын аргагүй юм. Дурдагдаһан эдэ баримтанууд үүлтэр һайжаруулха харюусалгатай хэрэгтэ хоёр ондоогоор хандаһаниие, хоёр ондоо дүнгүүдтэ хүрэжэ ерэһэниие үшөө дахин гэршэлнэ бэшэ аал?

Республикымнай үүлтэртэ хонидые үсхэбэрилдэг колхоз, совхозууд олон һалбаритай юм. Тиимэһээ ехэнхи ажахынуудта үүлтэртэ хонидой үсхэбэрилгые зүбөөр хинаха тусхай мэргэжэлтэн, тоо бүрндхэгшэ үгы байһаар. Иимэ тушаалда мэргэжэлтэдые томилхоор саг хүрэжэ ерэнхэй.

Хонинной нооһо ехээр абажа, шанарыень эрид һайжаруулхын тула республикымнай ажахынуудта, мүн РСФСР-эй бэшэшье область, хизаарнуудһаа асарагдаһан үүлтэр һайнтай хусануудай үрэһэ хэрэглэжэ, эхэ хонидые искусственна аргаар үрэжүүлгые һайнаар эмхидхэхэ шухала. Загарайн районой Карл Марксын нэрэмжэтэ, «Гигант», Улаан-Үдын районой «Искра», «Авангард» колхозуудта, Сэлэнгын районой Тельманэй, Кировэй нэрэмжэтэ, Бэшүүрэй районой Хёлгын, «Новосретенский» совхозуудта жэлһээ жэлдэ хонидые үрэжүүлхэ хэрэгтэ муугаар бэлдэнэ, хурьгадые эхэһээнь тон орой һалгаана. Эхэ хонидой, ототой эхэ хонидые бэдэрдэг хусануудай хүшэ тамираар һула байһан дээрэһээ үрэжүүлгын хүдэлмэри удааржа, һайн үрэ дүн туйлагданагүй. Зоотехническэ эрилтын ёһоор эхэ хонидые үрэжүүлгые 35 — 40 хоногой туршада үнгэргэхын орондо оройдоол 15—18 үдэр соо дүүргэжэрхихэшье ушарнууд үзэгдэдэг. Тиимэһээ ашаг шэмэ багатай хусанууд һула табигдажа, үрэжүүлэгдээгүй үнгэршэһэн эхэ хонидые хожомынь оройтуулжа үрэжүүлнэ бшуу.

Мүнөө республикымнай хонишодой, мэргэжэлтэдэй эгээл харюусалгатай саһа хүрэжэ ерээд байна. Хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхэ хэрэг хаа хаанагүй жэгдэрэн ябуулагдажа эхилээ. Энэл үедэ тон шухала кампанида харюусалга ехэтэйгээр хандажа, искусственна аргаар хонидоо һайнаар үрэжүүлжэ шадабал, үүлтэрыеньшье һайжаруулжа, ашаг шэмыеньшье эрид дээшэлүүлжэ шадаха зэргэтэйбди.

Ц. РИНЧИНОВ,
республикын Госплем-нэгэдэлэй начальник.

Улаан-Үдын М. И. Калининай нэрэмжэтэ локомотивна деподо Виктор Андреевич Чамаев дарханай туһалагшаар хүдэлдэг юм. Һара, үдэр бүриингөө даабаринуудые үлүүлэн дүүргэдэг энэ нүхэрнай дарханай мэргэжэлые жэншэдгүй дүүргэжэ шадаха шадабаритай болонхой. Агуу Октябриин ойн баярай урда тээхи ажалай вахтада жагсаһан Виктор Андреевич ажалдаа бусадта жэшээ харуулан хүдэлнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. А. Чамаев ажал дээрээ.

В. ПЛУТТЫН фото.

ХЭЛЭҺЭНДЭЭ ХҮРЭХӨӨР

Кабанскын загаһанай заводто агнуурин баян дүршэлтэй болоһон мастернууд олон юм. Жэшээнь, Ажалай Улаан Тугай орденто загаһа олзоборилогшодой бригадые даагша И. А. Конев дээрэ хэлэгдэһэн магтаалай үгэнүүдтэй яаха аргагүй таарана. Бригадын гэшүүд байгша оной зунай һарануудта загаһа олзоборилхо түсэбөө аяар 200 процент дүүргэжэ, бригадануудай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлжэ гараһан байна. Мүн И. Н. Березовскиин, И. А. Суворовой, Н. И. Бадураевай хүтэлбэрилдэг бригаданууд далайһаа баян олзотой бусажа ерэдэг байгаа. Зүгөөр эдэнэрэй загаһанай пунктда тушааһан олзые саг соонь болбосоруулха гээшэ баһал өөрын онсо илгаатай. Ушарынь гэхэдэ, омоли загаһанай түргөөр гутадаг дээрэһээ тэрэниие саг дарыдань дабһалжа, амһарталха хэрэгтэй. Тиимэһээ заводой цехүүдтэ загаһанай ехээр абтажа эхилхэдэ, хүдэлмэришэд хэдэн халаанда хүдэлжэ гарана. Загаһа болбосоруулагшад Попов, Рыкова, Уфимцева, Кыштымова болон бусад баян олзоёо саг соонь болбосоруулжа, худалдаа наймаанда эльгээхые оролдодог юм.

Кабанскын загаһанай заводой коллектив байгша оной түсэбтэ даабарияа, мүн байгша ондо абаһан социалис уялгаяа дүүргэхэ байһанаа мэдүүлнэ.

Б. СОТНИЧ.

АЖАЛАЙ БААТАРШАЛГЫН З...

МЭРГЭЖЭЛ ШАДАБАРИИН ХЭШЭЭЛНҮҮД

Байгал-Амарай түмэр зам дээрэ хүдэлхэ залуу машинистнүүдтэ Облученскын локомотивна депо мэргэжэл шадабариин һургуули болоо юм. Хизаарай техническэ мэргэжэлэй училищинуудые дүүргэһэн бүлэг залуушуул энэ түрүү коллективтэ мэргэжэлэй практика гараһан байгаа. Хүсэ ехэтэй машинануудые жолоодохые тэдэнэртэ түрүүлэн найдаһан байна. Орёо хүшэр хадын участогаар тэдэнэр ехэ ашаанай поезднуудые ябуулжа һураа.

Машинистнүүд-һурган хүмүүжүүлэгшэд Н. Григоров, А. Зобов, В. Ульянов болон хүндэ ашаанай составуудые жолоододог бусад шадабаритад локомотивуудай кабинануудта тэдэнэртэй зэргэлжэ һуугаад, залуушуулые һургадаг байгаа.

Эндэхи түмэр замшад хүндэ ашаанай составуудые жолоодохо бэлиг шадабаряараа суурхаһаар үнинэй юм. Тэдэнэр ашаанай гурбанай хоёрдохи хубиинь ехэ ашаанай составуудаар зөөдэг, Жэлэй эхинһээ хойшо даабариһаа гадуур 3 миллионһоо дээшэ тонно ашаа зөөгөөд байна.

Облучье,
Хабаровска хизаар.

ЗОРИЛГОНЬ — «АЛТАН» ЗАЛГАЛАА

Зүүн тээһээ түмэр замай рельснүүдые табижа байһан БАМ-ай Шэтын участогай барилгашад хүдэлмэриингөө эршые хоёр шахуу дахин хурдадхаа юм. Энээндэнь хамтын подряд туһалаа.

Тэһэлэгшэдэй, механизаторнуудай, хүүргэ баригшадай, жолоошодой, замай монтернуудай бригаданууд хэлсээ баталһан байгаа. С. И. Варшавский түрүүтэй бригадирнуудай совет һунгагданхай. Барилгануудые ашаглалгада тушааха график табигданхай юм.

Түгэсхэлэй шатын хүдэлмэридэ бүхы бригаданууд илангаяа эбтэйгээр хүдэлнэ, нэгэ нэгэндээ туһалалсана. Тиин иимэрхүү жэшээнүүд үсөөн бэшэ. Жэшээлбэл, генеральна подрядчик Сюльбан гэжэ станци дээрэ бетон үйлэдбэрилгын узелые хүүргэшэдтэ үгэжэ, хүүргэнүүдые тушааха болзорыень хурдадхахадань туһалһан байгаа.

Бригадна подряд нэбтэрүүлһэнэй һүүлээр ажалай эмхидэл, хүтэлбэрилгэ һайжараа юм.

Куанда,
Шэтын область.

ТОННЕЛЬДЭ ТУРШАЛГАНУУД ХЭГДЭБЭ

БАМ-ай Баруун участогта Байгалай шэлые һэтэ онгилжо баригдаһан түмэр замай тоннель тепловозоор шэрэгдэдэг поезднуудые ябуулхаар бэлэн болгогдобо. СССР-эй Зам харилсаанай министерствын түмэр замай гигиеныи түбэй эрдэм шэнжэлгын институдай эрдэмтэд иимэ тобшолол хэһэн байна. Эндэ тэдэнэр туршалгануудые хэжэ дүүргээ бшуу.

Долоон километр шахуу ута тоннелиин туршагдаха үедэ мэргэжэлтэд агаарай байдалые 4 мянга дахин шэнжэлһэн байна. Проходчигууд, тепловозуудай машинистнүүд, замай хүдэлмэришэд, харгын бусад албануудай хүдэлмэрилэгшэд туршалгануудта хабаадалсаа. Свердловскын ашагта малтамал шанаржуулгын институдай хүдэлмэрилэгшэдтэй хамта тэдэнэр зунайшье, үбэлэйшье үедэ таһалгаряагүй хүдэлмэри хангахын тулада вентиляциин түхеэрэлгэнүүдые тоннель соо хабсарһан байгаа.

— Мүнөө рельснүүдые тоннель соогуур татахал үлөө гэжэ Байгал-Амарай түмэр замай Хойто-Байгалай отделениин начальник А. Погребной хэлэнэ.— «ЛенБАМстрой» ба «Нижнеангарскстрой» трестнүүдэй коллективүүд эндэ

АРГА ШАДАБАРИЯА ХЭРЭГЛЭН

ФЕРМЭ БҮХЭНДЭ-ЭЛБЭГ ТЭЖЭЭЛ

Ниитын адууһа малда үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ гээшэ мүнөөдэрэй гол хэрэг болоод байна. Хүйтэн шэмэрүүн, бороо хурагүй хабар тохёолдожо, зунай хахадлажа байхада ороһон шиг нойтон ургасада балай нүлөө үзүүлбэгүй. Эндэһээ байгша ондо нёдондонойхидо орходоо тэжээл нөөсэлхэ хэрэг бэрхэтэй байгаа. Тусхайлбал, минии толгойлдог зургаан үбһэшэдһөө бүридэһэн звеногойхид үнгэрһэн жэлдэ 32 гектар сабшалангай гектар бүриһөө дунда зэргээр 20 центнер һайн шанартай үбһэ бэлэдхээ һэн.

Мүнөө тэрэл бүлэгөөрөө Урда-Дабаанай талмайда ажаллажа байнабди. Энэ жэлдэ доболиг, мүн хадын бооридин ногооной ургаса муушаг. Дүршэл ехэтэй луговод, пенсионер Даша Гомбоевич Дансаруновай хүтэлбэрилдэг коллективэй уһалагдадаг сабшалангай ногоониинь ехэл һайн. Тэдэнэр хабарһаа хойшо сабшалан дээрээ культуртехническэ хүдэлмэри үргэнөөр эрхилжэ, хүбхэнгэһэн талмайнуудаа борнойлһон байна. Хүрьһыень үндэһөөрнь һайжаруулһан сабшалангай ургасань мүнөө нилээд урмашамаар.

Отоггоо нүүжэ ерэһээр лэ бидэ хэдэн үдэрэй туршада халаахай бэлэдхээбди. Шэмэ ехэтэй тэжээл үбэлжөөн шадар элбэгээр ургаһан байгаа. Халаахайе боолто болгохогүй, гурба-гурбан килограмм шэгнүүртэйгээр уяжа, һэрюун, һэбшээтэй һарабша доро үлгэжэ хатаагаабди. Һүүлдэнь тэрэниие жэжэдхэн хэршэжэ гурил болгоод, мэшээглэжэ хадагалаабди. Совхозой бүхы үбһэшэдэй звенонууд халаахайе нэн түрүүн сабшажа нөөсэлөө. Үшөө эдэнэртэ набшаһата тэжээл бэлэдхэхэ түсэб үгтэһэн юм. Теэд энэ хэрэг бүтээгдээгүй. Манай совхозой ехэнхи ой модомнай хорхой шумуулһаа ехээр гэмтэжэ, нюсэгэн болонхой. Эндэһээ район дотор халаахай бэлэдхэхэ түсэб хоёр дахин ургэдхэгдэһэн байна.

Иимэ бэрхэшээлтэ байдалда манай ажахын партийна комитет (секретарь К. С. Ардаев) эмхидхэлэй болон идитэ-политическэ хүдэлмэреэ эрид һайжаруулаа. Үбһэшэдэй звено даагшадай хабаадалгатай ажахын хоёр отделенидэ энэ асуудалаар нэмэл партийна суглаанууд үнгэргэгдөө. Тэндэ арадай хинагшадай, депутадуудай постнуудай гэшүүд баталагдаһан, тодорхой түсэбүүд табигдаһан байна. Хинагшад саг болзортонь эдэнэрэй хэһэн ажалыень шалгажа, һүүлдэнь дүнгүүдынь олондо соносхоо юм. Энэ хэрэгтэ «дайшалхы болон сахилгаан хуудаһануудһаа» гадна нютагай радио-дамжуулга хэрэглэгдэһэн байна. Үбһэшэдэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүнгүүд хододоо харуулагдажа байгаа.

Тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэриин урда тээнь совхозой дирекци, мэргэжэлтэд, партийна болон профсоюзна эмхинүүд нилээд ехэ ажал ябуулаа. Нэн түрүүн үбһэшэдэй звено бүридэ шэмэглэгдэһэн тусхай папканууд бэлдэгдэһэн байна. Дэбтэр соонь ажалай түсэб, бүтээхэ хэһэ болзор, һайн шанартай үбһэ тэжээл бэлэдхэһэнэй түлөө абаха салин хүлһэнэй тоололго, нэмэлтэ түлбэриин хэмжээн согсологдонхой. Ажахы дотор түсэбтэ даабари, социалис уялга болон социалис мүрысөөнэй гурим дотор бэлэдхэгдэһэн тэжээлэй шанар тухай үргэнөөр хэлэгдэнэ. Гар хажуураар сабшаһан үбһэнэй түлөө түлбэри хоёр дахин нэмээгдэһэн юм. Манай звеногойхид бүхы талмайнгаа ногоое гар хажуураар сабшаха гэжэ шиидээ. Нёдондо мүн лэ бүхы газараа гар хажуураар сабшажа, ургасаяа гээлтэ хорологодо оруулаагүй һэмди.

Би хоёрдохи жэлээ эндэ үбһэ бэлэдхэхэ звеное хүтэлбэрилнэб. Урдандаа гаражые даагшаар хүдэлмэрилхэдөө, үбһэ хуряалгада хабаадалсаха аргагүй байгааб. Мүнөө һайн бэлэдхэлтэй, зэр зэмсэгээр хангагданги звеное юушье бүтээжэ шадаха гэжэ һанагшаб.

Манай звенодо автомашинын залуу жолоошон Дарма Очировые гол хүсэн гээ һаа, алдуу болохогүй. Совет Армиһаа бусажа ерэһэн Гарма Аюшеев, ерэхэ жэлдэ уялгата албандаа мордохо Георгий Банзаракцаев гэгшэдые онсолон тэмдэглэхээр. Нютагай дунда һургуулиин һурагшад Людмила Бадмаева, Эржени Тунжинова, Баир Намсараев гэгшэд үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ гурбадахи жэлээ хабаадалсаа. Иимэл хүнүүд ниитын адууһа малда үбһэ тэжээл нөөсэлэлсэнэ ха юм.

Эгээ түрүүлэн бидэнэр урдандаа сабшагдангүй орхигдошодог болдог, намагтай гарайнгаа ногооо сабшажа, хуурай газарта зөөжэ һурилөөбди. Тиихэдээ һөөг бургааһанай хоорондуур, уһа горхоной эрьеэр үбһэ тэжээл бэлэдхэгдэнэ. Һаянай бидэ гол сабшалан дээрээ гараад, ажаллажа байнабди. Тэжээл бэлэдхэхэ хэрэгээ һаяын үдэрнүүдтэ түгэсхэхэ һаналтайбди. Тиимэһээ мүнөө бидэнэр үглөөнэй үүрэй толонһоо үдэшын харанхы болотор эршэмтэйгээр ажалланабди.

Үбһэндэ гарахынгаа урда тээ бидэнэр Улаан-Үдын районой Оронгын, мүн Кабанскын районой Селенгинскын поселково Соведүүдэй ниитын адууһа малда элбэг хүрэхэ тэжээл нөөсэлхэ тухай үүсхэлнүүдыень үргэнөөр дэмжээбди. Ямар нэгэн халуун кампаниин урда тээ иимэ үүсхэлнүүд заншалта боложо, олониитые урагшань уряалдаг болонхой. Энэ һайн заншал гэжэ хэлэхэ байнаб. Бидэнэр мүнөө эдэбхи, эмхитэйгээр ажаллажа, байгша ондо бүхыдөө 550 центнер үбһэ тэжээл нөөсэлхэ гэһэн уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр бэелүүлхэбди. Энэмнай илалтын 40 жэлэй ойн һайндэртэ манай ажалай бэлэг болохо юм.

М. ЮМЖАПОВ,
Захааминай районой Харацайн совхозой 1-дэхи отделениин үбһэшэдэй звеное даагша.

СТАНЦИ БҮХЭНДЭ — БИБЛИОТЕКЭ

Түмэр замай эгээл холын станцинуудай — Ния ба Киренгэ гэжэ һуурин тосхонуудай хүдэлмэрилэгшэд Тындэдэхи харгын научно-техническэ библиотекын уншагшад болоо юм. Эндэ библиотечнэ нэгэдэлэй филиалнууд байгуулагданхай.

Харгын баригдажа байха үедэ түмэр зам шадарай хото городууд болон һуурин тосхонуудай хүн зониие транспортын барилгашадай библиотекэнүүд хангадаг һэн. Гансал Баруун участогта саг үргэлжын 15 ба нүүдэл 60 пункт номуудаар хангадаг байгаа. Тэндэ 250 мянган боти ном тоологдодог, 20 мянган уншагшадтай һэн.

Ашаглагшадай библиотекэнүүд хүдэлмэреэ иимэл гуримаар эмхидхэнэ. Бүхы һуурин тосхонуудта баригдадаг ниитын түбүүдэй уужам залнуудта тэдэнэр түбхинэнэ. Харгын научно-техническэ библиотекын филиал бүхэн станциин тусхай үйлэдбэритэй зохилдуулагдан, номуудаа бүридхэдэг байна.

Магистральна,
Эрхүүгэй область.

нууд баталагдаһан байна гээд тэмдэглэлтэй.

Байгаалиие сахин хамгаалха ба тэрэнэй баялигые гамтайгаар ашаглаха хараатай түсэблэлгые нарижуулан һайжаруулха, уһанай баялигта ээзэн ёһоор хандаха тухай дүрим бэелүүлгэ, оршон тойронхи байгаалиие сахин хамгаалхын түлөө хүн зоной хүбиин харюусалгые дээшэлүүлгэ — байгаалиие шэнжэлхэ

рэнэй бусад албануудтай хамта нэгэтэ бэшэ шалгаһан байна. Жэшээлхэдэ, промышленнэ предприятинуудай сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүдэй, городской түхэлэй һуурин тосхонуудай, авто-ажахынуудай байдалые Арадай хиналтын гүрэнэй комитет, Эрдэм наукын ба техникын талаар комитет, МНР-эй Уһанай ажахын болон Элүүрые хамгаалхын министерствэ-

хэрэглэлгэтэй ЦКК-да үшөө нэгэ, 40 миллион түхэриг сэнтэй шэнэ түхеэрэлгэнүүдэй комплекс бүтээгдэжэ байнхай. Тиихэдэ комбинадай үйлэдбэриһөө гараһан муухай уһан амяргагдахань. Сүүдхэдэ 10 мянган кубическа метр уһа сэбэрлэхэ биологическа түхеэрэлгэнүүд тэндэ тодхогдоо.

Сэлэнгэ мүрэнэй бассейн дээрэ баригдажа байгаа Улаан-Үдын промышленнэ комплексын сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүдтэ онсо анхарал хандуулагдана. Мүнөө хүдэлжэ байгаа сүүдхэдэ 105 кубическа метр уһа сэбэрлэхэ хүсэтэй городской түхеэрэлгэдэ нэмэлтэ болгогдожо, 185 кубическа метр уһа сүүдхэдэ сэбэрлэхэ арга боломжотой шэнэ түхеэрэлгэ баригдажа байна. Тиихэдэ Улаан-Үдын ТЭЦ-эй галдагдаһан нүүрһэ хаяха газарта, нарин-сомбын комбинадай нооһо угаалгын фабрикын сэбэрлэлгын пунктда, Сэлэнгэ мүрэнэй зүүн эрьеэр биологическа түхеэрэлгэнүүд баригдана.

Мүн лэ 60 мянган ба тэрэнһээ дээшэ хүсэтэй сүүдхэнүүд гол мүрэн соо хаягдаһан үйлэдбэрин голодно, нефтепродуктнуудые суглуулха түсхай хабтагаар болон түхеэрэлгэнүүдээр хангагдана. Улаан-Үдэ хотын портын дэргэдэ хуурай хаягдал суглуулха түхеэрэлгэ табигдаа.

Гэхэтэй хамта, промышленнэ зарим предприятинуудай баригдалгын организацинууд уһа сахин хамгаалгын объектнүүдые барихада анхарал муугаар хандуулна. Жэшээлхэдэ, Сэлэнгын ЦКК-да, Улаан-Үдэ хотодо хэрэглэгдэһэн уһа сэбэрлээд, дахин ашаглаха түхеэрэлгэнүүдые һэльбэн шэнэдхэлгэ удаарна.

СЭЛЭНГЫН УҺА СЭБЭР БАЙЛГАХА

ба тэрэниие хамгаалха талаар уласхоорондын харилсаа холбооной программые зохёон байгуулха, бэелүүлхэ ба Монгол оронной эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй энэ талаар баримталха холын шэглэлэй хараа шугамынь болоо. Уһа хамгаалха хуулитай зохилдуулан, гол нуурнуудай баялигые ээзэн ёһоор ашаглалгын болон сахин хамгаалгын хэрэгые МНР-эй Министрнүүдэй Соведһөө эхилээд, арадай депутадуудай аймагай, городской, сомоной хуралнуудай гүйсэдхэхы управленинүүд хүрэтэр ёһотой оролсоно. Оршон тойронхи байгаалиин баялигые хамгаалха хэрэг МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи байгаалиие хамгаалха талаар хүдэлдэг эмхинүүдэй, министерствэнүүдэй, гүрэнэй комитедүүдэй, аймагай, городской, сомоной арадай депутадуудай хуралнуудай гүйсэдхэхы захиргаанууд, ниитэ болон ажахын ба тийна организацинуудай, гүрэнэй, ниитын эмхи зургаануудай, республикын эрхэтэн бүхэнэй нэн түрүүшын уялга болонхой.

Сэлэнгэ мүрэнэй бассейнэй МНР-эй арадай ажахыда ехэ удха шанартайнь сэгнэшэгүй. Монгол оронной промышленнэ болон хүдөө ажахын предприятинуудай диилэнхи олонхинь тэрэнэй бассейн худар оршодог юм. Жэшээлхэдэ, Эрдэнэтын шанаржуулгын комбинат, Дарханай промышленнэ объектнүүд, ой модоной «Хялганат» гэжэ комплекс, ороохото болон жэмэстэ культурануудые ургуулдаг арба гаран госхоз бии. Сэлэнгэ мүрэнэй эрьедэхи нэлэнхы үргэн талада нарин ноохотой хонид, эбэртэ бодо мал үсхэбэрилэгдэдэг, гол нуурнуудтань сэнтэй үүлтэрэй загаһад ажамидардаг гээшэ.

Сэлэнгэ мүрэнэй уһа ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ ба сахин хамгаалха талаар совет-монгол хэлсээндэ МНР-эй Уһанай ажахын министерствын гүрэнэй албан горитой анхарал хандуулан, Сэлэнгэ мүрэнэй бассейнэй байдалые гү-

нүүд шалгаа. Түбэй албан зургаануудай ба нютагай захиргаануудай сат үргэлжэн хиналтын ашаар Дарханай ТЭЦ-эй мазутын ажахы, Улаан-Баатарай гурбадахи ТЭЦ-эй мүн лэ тиимэ ажахы һэльбэн шэнэлэгдээ. Түлишын болон түрхилгын материалнуудта ээзэн бусаар хандаха ябадалые хязгаарлаха талаар авто-ажахынуудта, хангалгын баазануудта тэдэй ябуулгануудые бэхижүүлэгдэһэн байна. Хэрэглэгдэһэн тоһодоо-гүрхилгын материалнуудые һөөргэнь ашаглаха хүсэтэй гүрэм тогтоогдоо.

МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй «Уһанай нөөсэ баялигые ашаглаха ба сахин хамгаалгые һайжаруулха хэмжээнүүд тухай» тогтоолой ёһоор, Сэлэнгын бассейн шадар табигдаһан угаалгын 85 томо хобто мүрэнһөө холо абашагдаа. Угаалгын хоботонуудта хэрэглэгдэдэг хорото химическэ бодосууд хэрэглэлгэ хорюулагдаа. Тиихэдэ «Улаан-Баатар хото шадар нютагай уһанай нөөсэ баялигые хамгаалгые һайжаруулха талаар хэмжээнүүд тухай» гэһэн 1981 ондо баталагдаһан МНР-эй правительствын тогтоол соо нефтепродуктнуудаар, фенолнуудаар уһа бузарлалгые усадхаха хэмжээ ябуулганууд хараалагданхай.

Үнгэрһэн арбан жэлэй туршада Буряадай АССР-эй дэбисхэр дээрэ уһанай нөөсэ хамгаалха зорилготойгоор удаадахи хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэһэн байна гэбэл: Харанхы тосхондо, Тимлюйн асбоцементнэ зүйлнүүдэй, Шэнэ-Бэрээнэй авто-заһабарилгын гол заводой сэбэрлэлгын биологическа түхеэрэлгэнүүд, Хэжэнгын рудоуправлениин, Улаан-Үдын трикотаж гадар хубсаһанай фабрикын, гормолкомбинадай, «Электромашина» заводой сэбэрлэлгын томо түхеэрэлгэнүүд ашаглалгада оруулагданхай.

Зарим промышленнэ предприятинуудта хэрэглэгдэһэн уһые сэбэрлээд, дахин ашаглаха түхеэрэлгэнүүд баригдаа. Нуур сөөрэм руу бузарлагдаһан уһан хаягдахаяа болиһон байна. Жэшээлхэдэ, сүүдхэдээ 65 мянган кубическа метр уһа бүлэхэ хүсэтэй сэбэрлэлгын биологическа тү-

Сэлэнгэ мүрэнэй бассейнэй уһа үрэ ехэтэйгээр ашаглаха ба тэрэниие хамгаалха талаар хамтын харилсаа холбоон тухай хэлсээгээ бэелүүлэн, Советскэ Союзай правительство МНР-тэ саг үргэлжэ туһа хүргэдэг. 1982 ондо Улаан-Баатар хотодо комплексно лаборатори баригдаа, МНР-эй гидрохимлабораторинуудта шэл амһарта, химиин бодосууд дамжуулан үгтөө. Тиихэдэ газарай хүрьһэн доогуур урдадаг уһа шэнжэлхэ онол аргануудые ашаглаха талаар Монголой мэргэжэлтэдтэ совет эрдэмтэд горитойхон туһаламжа үзүүлһээр. Жэшээлхэдэ, Хяагтын территориальна гидрохимлабораторидо МНР-эй мэргэжэлтэд хэдэн дахин ерэжэ һураһан байна. Хоёр ороной батлаһан хэлсээ бэелүүлхэ талаар совет-монгол мэргэжэлтэдэй, эрдэмтэдэй харилсаа холбоон жэл бүри үргэдэн бэхижэнэ.

Ц-Д. ЖАЛСАНОВ,
Уһа хэрэглэлгые ба сахин хамгаалгые гуримшуулха талаар Забайкальска бассейновэ управлениин начальник.

МҮНӨӨДЭР — СОЦИАЛИС ЭФИОПИИН НАЦИОНАЛЬНА ҺАИНДЭР — РЕВОЛЮЦИИН ҮДЭР

РЕВОЛЮЦИИН НИИСЛЭЛ

Аддис-Абебын оршондохи хаданудһаа тус хотые харахада, эвкалиптова модонуудай ногоон далай харагдадаг. Байшангууд болон талмайнуудайнь сагаан кварталнууд, хотирхой үйлсэ гудамжануудынь олтирог шэнгеэр үзэгдэдэг. Харин феодально-эзэн хаанта засаг захиргаае унагааһан национально-демократическа революциин 10 жэлэй ойн һайндэрлэгдэжэ байхада, Эфиопиин ниислэл хотодо улаан үнгэ—тугуудай, транспарантнуудай үнгэ илгаран гарана.

10 жэл — ехэ болзор. Тиибэшье революциин һүүлээр хотодо болоһон хубилалтанууд гайхуулмаар юм. Хотын хуушанайнь түхэл шэнжэтэй сасуулхада, эдэ хубилалтанууд илангаяа эли байна. Императорай урданай ордонгой урдахи талмай дээрэ недондо намар баярай оршон байдалда В. И. Ленинэй хүшөө нээгдээ һэн. Хоёрдохи Негус Менелигэй үедэ ниислэл хотын баригдажа эхилһэн «Геббн» гэжэ хэрэм-гүбээһээ холо бэшэхэнэ арадай суглаануудай ордонгой мүнөөнэй байшан бодонхой. Орон дотор социалис обществын үндэһэ һуури байгуулха замаар шэнэ шухала шатын эхи табиһан Эфиопиин хүдэлмэришэдэй түрүү партиин эмхидхэн байгуулгын съездын нээлтые угтуулан тэрэ баригдаһан юм.

Городой хүн зоной нэгэдэлнүүдые гэхэ гү, али эндэ нэрлэдэгэй ёһоор, «кебеленүүдые» эмхидхэн байгуулга Аддис-Абебын болон ороной бусад хотонуудай хүн зондо революцяар олгогдоһон туйлалтанудай нэгэниинь болоно. Нютагай өөрын захиргаата 300-аад иимэ зургаанууд ниислэл хотодо тоологдоно. Өөһэдынгөө ээлжээндэ тэдэнэр «дээдын» 25 кебеледэ нэгэдэдэг, тэдэнэй хүтэлбэрилэгшэдэй дундаһаа городой муниципалитет һунгагдадаг байна. Ажалша арад зоной аша туһада социально-экономическа үргэн ехэ реформонуудые бодото дээрэнь бэелүүлдэг арадай засагай ашаг үрэтэй арга зэмсэг гэжэ тэдэнэр өөһэдыгөө харуулаа.

Аддис-Абебын хойто хубида 4 мянга шахуу хүнэй ажаһуудаг микрорайондо 4-дэхи номерой кебелэ хабаададаг. Эфиоп арадай заншалта хубсаһа — «шамма» оёдог гар урашуул тэндэ гол түлэб ажаһуудаг.

— Революциин урда тээ манай микрорайон тон түлюур байһан юм. Шулуу дэбдеэтэй харгы, зайн гал, уһа дамжуулха сорго хоолойнууд үгы һэн,— гэжэ нэгэдэлэй түрүүлэгшэ Зеннебе Уоркнех хэлэнэ. — Мүнөө хамаг юумэн хубилаа. Гүрэнэй туһаламжаар өөһэдынгөө хүсөөр дүрбэн «арадай магазин», столово, суглаануудай зал бариһан, харгынуудые асфальтаар хушаһан байнабди. Арадай милициин отряд эмхидхэгдээ. Ажалшадай туйлалтануудта дайсан харшаар хандадаг үсөөн тоото этэгээдүүдһээ хүн зоной амгалан байдалые тэдэнэр һүниин сагта аршалан хамгаалдаг байна. Политсеминарнуудые, ариг сэбэрые сахилгын, гэрэй ажахы эмхидхэлгын талаар хэшээлнүүдые үнгэргэлгэдэ залуушуулай ба эхэнэрнүүдэй нэгэдэлнүүдэй нютагай отделенинүүд туһалдаг. Буд нэхэгшэдые ба оедолшодые гар үйлэдбэриин кооперативуудта хожомоо нэгэдүүлхэ, хүүгэдэй саад, библиотекэ бариха гэжэ хараална бди.

Шэнэ байдал эмхидхэлгэдэ ниислэл хотын хүдэлмэришэн анги эдэбхитэй үүргэ дүүргэдэг. Аддис-Абебэдэ болон тэрэнэй захаархи районуудта 80 гаран элдэб промышленнэ предприяти оршодог. Тэдэнэр Эфиопиин индустриальна бүхы хүсэнэй эхэнхи хубинь болодог юм. Ажалда социалис ёһоор хандахын, журам шангадхахын, продукциин шанарые һайжаруулхын, гүрэнэй зөөри алмахын түлөө бүхы орон дотор дэлгэрһэн хүдэлөөнэй манлайда түмэр зүйлнүүдэй заводой, гуталай «Анбесса» гэжэ фабрикын, эдеэ хоолой «Фаффа» гэжэ комбинадай ажалша коллективүүд дабшана. Түрэл хотоёо болбосон түхэлтэй болгохо ба шэмэглэхэ талаар үнгэргэгдэдэг «һайн дураараа ажаллаха үдэрнүүдтэ» хүдэлмэришэд заабол хабаадалсадаг.

Гэр байра барилга хадаа нюдэндэ илангаяа торомоор ехэ хубилалтануудай нэгэниинь болоно. Революциин урда тээ Аддис-Абебэдэ, мүн бүхы Эфиопидо үрэжэлтэй һайн газарынь, гэр байрануудынь императорай гэшүүдэй, дээдэ уг угсаатанай болон буржуйнарай мэдэлдэ байдаг һэн. Хүн зоной түргөөр үдэлгэ, гэр байрын эзэдэй арад зониие хайра гамгүйгөөр мүлжэлгэ, энээнэй урдахи засагархидай тулюур байлгын эсэстэ гэр байрын талаар хүшэр хүндэ байдал тохёолдоо һэн. Хүн зонойнь гурбанай хоёр шахуу хубинь балгааһан гэрнүүдтэ байрладаг, энээнэй түлөө олзо доходойнгоо 30 шахуу процентыень түлэдэг байһан.

Городой газарые ба олзо доходтой байшангуудые гүрэнэй мэдэлдэ абаха тухай 1975 оной июльдэ баталан абтаһан декрет арад зоной һуудал байдалые һайжаруулха арга боломжонуудые үргэнөөр нээгээ һэн. Мүнөө хотын ажаһуугша бүхэн түлбэригүй участок, барилга хэхын тулада хүнгэлэлтэтэй урьһаламжа, хэрэгтэй материалнуудые абаха аргатай. Революциин түрүүшын табан жэлдэ городой 20 мянганһаа дээшэ хүн зон энэ эрхые хэрэглэһэн байна. Энээнэй урда тээ тэдэнэр өөһэдын байратай болохо тухай һанаандаашье сэдьхэдэггүй байһан шуу. Мүн гүрэнэй мүнгэ зөөреэр мүнөөнэй байрын гэрнүүд баригдана. Муниципалитет хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай 600-гаад гэр бүлэнэртэ шэнэ байрануудые һаяхан үгөө. Город соогуур урдадаг Бантыкэту гэжэ горхоной хура бороогой үедэ һабаһаа халидаг районуудһаа тэдэнэр нүүлгэгдэһэн байгаа.

Аддис-Абебые шэнээр түхеэрхэ генеральна түсэбые бэелүүлгэтэй, тэрэнэй ерээдүй нягта холбоотой юм. Хотын хүгжэлтын ба гэр байрай барилгын министерство энэ түсэбые дүүргэжэ байнхай. 1,5 миллион хүн зонтой ниислэл хотодо ажабайдалай, ажалай ба амаралтын таарамжатай һайн эрхэ байдал байгуулха гээшэ тэрэнэй зорилго болоно. Гансахан «Нефас сыльк» гэжэ районд гурбан мянга шахуу байрын гэрнүүд, ниитын байшангууд, поликлиникэнүүд ба хүүгэдэй саадууд баригдаха, сэсэрлигүүд байгуулагдаха юм. Ниислэл хотые шэнэдхэн түхеэрэлгэдэ гүрэн түрэ 57 миллион быр һомолхо юм. Тиимэһээ Эфиопиин бусадшье хотонууд Аддис-Абебэй жэшээе дахана. 100 гаран хотонуудта хүгжэлтын холын хараатай программанууд баһал табигдаа юм.

Алексей ЕЛМАНОВ,
ТАСС-ай корр.

Аддис-Абебэ.

КОНКУРС-ХАРАЛГА СОНОСХОГДОБО

1984 оной ургаса хуряалгын үедэ механизаторнууд болон тараан ажалда хүдэлэгшэдэй дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэри һайнаар ябуулха зорилготойгоор КПСС-эй Түнхэнэй райкомой бюро, районно Соведэй гүйсэдком, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай райком болон КПСС-эй райком полевой стануудай улаан булангуудай конкурс-харалга үнгэргэхэ гэжэ тогтообо. Энэ конкурс-харалгын дүримүүд баталагданхай.

Харалгын дүримэй ёһоор, механизаторнууд болон тараашадай дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэри эрхим һайнаар ябуулһан, гоёор шэмэглэгдэһэн улаан булангууд илаһанда тоологдохо юм. Мүн коллективүүдэйнь түсэбэй дүүргэлтэ харааада абтаха байна.

Конкурсын дүнгүүд сентябриин 15-да ба ургаса хуряалгын дүүрэхэдэ гаргагдаха. Илагшадынь «Районой эрхим улаан булан» гэһэн дамжуулгын вымпелээр, Хүндэлэлэй грамотаар, илагшадынь үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаха.

В. ТУЛАЕВ.

Сейшельскэ олтирогуудай арадуудай Прогрессивнэ фронт партиин хүтэлбэри доро богонихон болзорой туршада Сейшельскэ олтирогуудай республикын элдэб һалбаринуудта ехэхэн хубилалта болоо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ороной ниислэл Викторидо ажаһуудаг эхэнэрнүүд революциин туйлалтануудые хамгаалалсана.

ТАСС-ай фотохронико.

МОНГОЛ ҺАЙХАН ОРОНДО

БАРИЛГАШАДАЙ ХОТО

Дарханиие барилгашадай хото гэжэ тон зүб хэлсэдэг. Эндэхи ажал хэжэ шадаха гурбадахи хүн бүхэн барилга дээрэ хүдэлдэг. Совет болон монгол барилгашадай хэдэн олон отряд жэлэй туршада хамта 200 миллион түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэдэг байна.

Хори гаран жэлдэ хамтадаа хүдэлжэ байһан эдэ нүхэдэй хүсөөр бүхэли город бодхоогдоһон гээшэ. Промышленна мантан томо иимэ барилганууд—Эрдэнэт, Бага-Нуур, Боро-Үндэр, Хүтэл гэхэ мэтэдэ Дарханай барилгашадай габьяа айхабтар ехэ юм.

Дархан хото ажалай түрүүшүүлээр алдаршаһан. МНР-эй Хүдэлмэриин баатарнууд Н. Цэдэнпил, Г. Тэгшжав гэгшэд олондо мэдээжэ. Барилгашадай болон барилгын материалнуудые гаргадаг предприятинуудай хүдэлмэришэдэй дундаһаа V, VI табан жэлнүүдэй туршада мянган ударник мүндэлһэн байна.

НЭРЭТЭ КОМБАЙН

МНР-эй гүрэнэй шангай лауреат, суута механизатор Б. Наянтайда «Нива» маркын «СК-5» гэжэ комбайн нэрээрнь нэрлэгдэжэ барюулагдаба. Энэ үйлэ хэрэгтэй дашарамдуулан, түб аймагай «Баянцогт» госхоздо баяр ёһололой митинг үнгэргэгдөө.

«Россельмашда» бүтээгдэһэн комбайнаар 21 жэлдэ хүдэлжэ гараһан Б. Наянтай 42 жэлэй даабари дүүргэһэн байна. Тиигэхэ зуураа, «Нива» комбайнай ашаглагдаха болзорые 2,5 дахинаар һунааһан байна.

— Минии ажабайдалда тохёолдоһон баярта ушараар дашарамдуулан, иимэ найдамтай, иимэ һайн техникэ бидэндэ бэлэглэһэн алтан гартай совет хүдэлмэрилэгшэдтэ би баяр баясхалан хүргэнэб, — гэжэ Б. Наянтай МОНЦАМЭ-гэй корреспондентдэ хэлэһэн байна.

МНР-эй Хүдөө ажахын министр С. Содномдорж, СССР-һээ МНР-тэ байдаг худалдаа наймаанай түлөөлэгшэ В. И. Бражников болон бусад тусхай нюурнууд Б. Наянтайн нэрэтэ комбайн эзэндэнь барюулалгын ёһололдо хабаадалсаа.

ТОБШОХОНООР

△ Медицинын 35 мянган хүдэлмэрилэгшэд—врачнар, эрдэмтэд, медсестранууд болон провизорнууд Монгол ороной хүн зоной элүүр энхые хамгаална.

▲ Арадай засагай тогтоогдоһонһоо хойшо ороной хүн зоной тоо, гурба дахин олон болоо, хүнэй наһанай утань дунда зэргээр 2,2 дахинаар ургаа, үхибүүдэй гээгдэлгэ 8 дахинаар доошолоо. Хара тахал, дифтери, тарбаган тахал гэхэ мэтэ үбшэн үндэһөөрөө үгы хэгдэнхэй.

▲ Гансал һүүлэй арбан жэлэй туршада хүн зоной элүүр энхые хүгжөөлгэдэ һомологдодог мүнгэнэй хэмжээн 1,8 дахинаар ургаа, больницын ороной тоо 47 процентээр олошоруулагдаа.

▲ Мүнөө оронойнь 10.000 хүн бүхэндэ больницын 109,3 койко болон 23 врач хүртэнэ.

(«Новости Монголии» газетэһээ).

ТАСС — АПН
ХИЛЫН СААНАҺАА

...ЕТ ДЕЛЕГАЦИИН ...Э БАЙҺАН ТУХАЙ

...В. Болгарида со...волюциин ооло...лэй ойдо зорюу...һайндэртэ хабаа...н КПСС-эй ЦК...бюрогой гэшүүн, ...ЦК-гай секретарь ...рбачев түрүүтэй ...ртийно-правитель...легаци сентябриин ...рниин ажалшадай ...н туйлалтанууд...ба.

...ЦК-гай Генераль...тарь, НРБ-гэй Гү...дэй Түрүүлэгшэ ...тэй хамта делегаци ороной эгээл томо ехэ предприятинуудай нэгэндэ — Г. Димитровэй нэрэмжэтэ хүдөө ажахын эрдэмэй-үйлэдбэриин комплексдо хүрэһэн байгаа. Хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгын, худалдалгын ба хадагалалгын асуудалнууд эндэ шиидхэгдэдэг юм.

Комплексын ажалшадтай делегациин уулзалга совет болон болгар арадуудай аха дүү ёһоной хани барисаае, али бүхы харилсаа холбооё саашадань бэхижүүлгын һүлдэ тэмдэгтэйгээр үнгэрбэ.

УЛААН-БААТАР. МНРП-гэй ЦК-гай ээлжээтэ бэшэ 8-дахи Пленумэй, МНР-эй Арадай Ехэ хуралай сессиин шиидхэбэринүүд МНР-эй ажалшадта политическэ ба ажалай ехэ үүсхэл эдэбхи бадаруулба гэжэ «Үнэн» газетэ түрүү бэшэг соогоо тэмдэглэнэ. Эдэ шиидхэбэринүүд, мүн Ж. Батмунхые МНРП-гэй ЦК-гай Генеральна секретаряар һунгалга монгол арадай ухаан бодолдо, хүсэл эрмэлзэлдэ гүйсэд таараладана гэжэ бүхы орон дотор үнгэрһэн ажалшадай митингнүүд, суглаанууд элирхэйлэн гэршэлбэ.

Монгол арад социалис байгуулалтын замаар бата найдамтайгаар урагшаа дабшана гэжэ МНРП-гэй ЦК-гай орган заана. Парти болон арадай эбдэршэгүй бата нэгэдэл, жагсаал хадаа манай обществын хүсэнэй, ороной мнай хурдан түргэнөөр һалбаран хүгжэлгын үндэһэ һуури болоно. Али бүхы туршалгануудта МНРП социалис обществын хүтэлбэрилхы ба шэглүүлхы хүсэнэй түүхэтэ үүргые нэрэтэй солотонгоор бэелүүлнэ гэжэ республикын ажалшад һайн мэдэдэг юм. Тиимэһээ монгол арад МНРП-гэй дотоодын болон гадаадын политикые бүримүһэн дэмжэнэ.

Пленум промышленностиие хүгжөөхэ, тэрэнэй ашаг үрэ ба ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, арадай ажахы хүтэлбэрилгые нарижуулан һайжаруулха, партийна, гүрэнэй ба ажалай журам бэхижүүлхэ программна зорилгонуудые табиһан байгаа. МНРП-гэй хүтэлбэри доро, парти болон арадай бата нэгэдэлтэй байхада, эдэ зорилгонуудай амжалтатайгаар шиидхэгдэхэ байһаниинь дамжаггүй гэжэ «Үнэн» газетэ бэшэнэ.

«ҮНЭН» ГАЗЕТЫН ТҮРҮҮ БЭШЭГ

...ЭЖЭЛТЭДЫЕ БЭЛДЭЛГЫН АМЖАЛТАНУУД

...БААТАР. Арадай ...техническэ мэргэ...алсалай эмхи зур...гээр хүгжөөг...а. Республика до...хэ барилгын тех...ргэжэлэй шэнэ ...баярай оршон бай...рхан хотодо нээг...ническэ мэргэжэлэй ...жэл бүри барилга...ргэжэлтэй 600 га...у хүбүүд, басага...ража, оронойнгоо ...индустрида эль...ына.

Байгша ондо МНР-эй техническэ мэргэжэлэй һуралсалай байгуулагдаһаар 20 жэлэй ой гүйсэхэ. Энэ үе соо техническэ мэргэжэлэй училищинууд 100 мянга гаран хүбүүд, басагадые һургажа гаргаа. Мүнөө тэдэ республикын элдэб промышленна предприятинуудта амжалтатангаар хүдэлнэ. Имагтал энэ жэлдэ 10 мянган мэргэжэлтэд Монголой хүдэлмэришэн ангида нэмэһэн байна.

МНР-тэ техническэ мэргэжэлэй эмхи зургаануудые хүгжөөлгэдэ Советскэ Союзай болон бусад социалис оронуудай зүгһөө айхабтар ехэ туһаламжа, дэмжэлгэ үзүүлэгдэнэ. Имагтал Совет ороной туһаламжаар республика дотор техническэ мэргэжэлэй бүхы училищинуудай хахадһаа дээшэнхи хубинь баригданхай. Жэл бүри олон мянган монгол хүбүүд, басагад СССР-эй элдэб хото городуудта һуража, мэргэжэл олоһон байха юм.

СТОКГОЛЬМЫН КОНФЕРЕНЦИ

СТОКГОЛЬМ. Европодо этигэл найдал, аюулгүй байдал бэхижүүлхэ, буу зэбсэгүүдые хуряаха хэмжээнүүдэй талаар конференци хүдэлмэреэ сентябриин 11-дэ эндэ һэргээбэ.

Энэ уласхоорондын шухала хуралдаан ниитэ Европын байдалые һайжаруулгын үйлэ хэрэгүүдэй үндэһөөр үнгэргэгдэжэ байна. Аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар Хельсинкидэ үнгэргэгдэһэн ниитэ Европын зүблөөн энээнэй эхи табяа һэн. Тэрэ гүрэнүүдэй ба арадуудай хоорондохи этигэл найдалые бэхижүүлхэ, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые болиюулха харгы зам нээхэ уялгатай.

СССР болон бусад социалис оронууд конференци дээрэ бүтэмжэтэй һайн дурадхалнуудые оруулна. Тэдэнэр политическэ ба уласхоорондын эрхын үргэн ехэ хэмжээнүүдые бэелүүлхые дурадхана. Тэдэниие баталан абалга конференциин хүдэлмэридэ амжалта олгохо аргатай. Тэрэнэй дүнгүүдые Европын ба уласхоорондын байдалые хангалгада ехэ хубитаяа оруулха зэргэтэй.

«КОНТАДОРСКО БҮЛЭГЭЙ» ЗҮБЛӨӨН

ПАНАМА. «Контадорско бүлэг» гэдэгтэ ородог Венесуэлын, Колумбиин, Мексикын ба Панамын гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй зүблөөн эндэ нээгдэбэ. Техническэ комиссинуудай хүдэлмэрилхэ үедэ тус районой гүрэнүүдэй түлөөлэгшэдэй мэдүүлһэн Түбэй Америкэдэ амгалан тайбан байдал хангаха харгы замууд тухай договорой проект тушаа ажаглалтануудые тэрээндэ хабаадагшад хаража үзэбэ. Түбэй Америкын гүрэнүүдэй гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдтэй сентябриин 8-да эндэ эхилһэн тэдэнэй хамтын зүблөөн дээрэ «Контадорско бүлэгэй» юрэнхы бодолнуудые министрнүүд хараалха байна.

...ШАВАДАХИ ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД

...АВА. США-гай за... бэелүүлжэ байдаг ...турэшэлдөөнэй по... уламжалан, эб ...лда улам ехэ аюу...лдуулагдаһанда һа...ожо байһанаа ПНР-...дын хэрэгүүдэй ми... Ольшовский хани ...албанай хэрэгээр ...ро ерээд байһан ... гадаадын хэрэгүү...нистр Б. Хнеупек ...э болоһон хөөрэл... үедэ мэдүүлээ.

...оорондын харилсаае һайжаруулхын тула социалис хани нэгэдэлтэ аха дүү оронуудтай хамта Польшо болон Чехословаки бүхы юумэ хэхэ юм гэжэ тэдэнэр хэлэбэ. Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зогсоохын түлөө, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын түлөө, Европодо ба бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангахын түлөө тэмсэлээ үргэлжэлүүлхые шиидэһэй байһанаа хоёр тала элирхэйлбэ. Энээнтэй дашарамдуулан, буу зэбсэгүүдые хураахха талаар Варшавска Договорой гэшүүн- гүрэнүүдэй бүтэмжэтэй һайн эб найрамдалта дурадхалнууд, Советскэ Союзай ба бусад социалис гүрэнүүдэй үүсхэлнүүд шухала удха шанартай байна гэжэ тэдэ тэмдэглээ.

Крымдэ ба Потсдамда болоһон конференцинүүдэй шиидхэбэринүүдые һэжэгтэ оруулхые һэдэжэ, ФРГ үһөө хяһаа нэхэлгын ябуулгануудаа үргэдхэжэ байна гэжэ хөөрэлдөөнүүдтэ хабаадагшад зааба.

КНДР-эй ҺАЙНДЭР

ПХЕНЬЯН. Ороной ниислэлэй, мүн бусад хотонуудай үйлсэ гудамжанууд һайндэрэйхеэр шэмэглэгдэнхэй. Ороной арад түмэн гайхамшагта һайндэрөө — КНДР-эй байгуулагдаһаар 36 жэлэй ойе баярай оршон байдалда тэмдэглэбэ.

Арадай Корейн ажалшад социализм байгуулгын хэрэгтэ шэнэ амжалтануудые туйлажа, ТПК-гай VI съездын шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлжэ, национальна һайндэрөө угтаһан байгаа. Эрдэм, соёлые, гэгээрэлые, элүүрые хамгаалгые хүгжөөлгэдэ ехэ алхам хэгдээ. Арадай засагай жэлнүүдтэ КНДР-тэ промышленна үйлэдбэри 400 гаранһаа үлүү дахин ургаа, түлөөһэгүй һуралсал, медицинскэ хангалга байгуулагдаа.

Хүдэлмэришэд болон тараашадай ажалай амжалтанууд тухай мэдээсэлнүүд һайндэрэй урда тээ республикын элдэб районуудһаа ниислэл хотодо ороһон байна. Олон арбаад коллективүүд хоёрдохи долоон жэлэй даабаринуудые дүүргэһэн тухайдаа элидхэбэ. Советскэ Союзтай хилэлдэг Туманган станциин ба Раджин портын хоорондохи түмэр замые электрижүүлхэ хүдэлмэри ороной зүүн-хойто хубида оолзорһоо урид дүүргэгдэжэ байна.

Советскэ Союзай ба бусад социалис оронуудай дэмжэлгээр корей арад американ империалистнуудай эзэрхэг түримхэй ябуулгада шангаа харюу сохилто үгэһэн, дайнда һандаргагдаһан ажахыгаа һэргээһэн, социально-экономическа үндэһэн хубилалтануудые хэһэн байгаа гэжэ КНДР-эй хэблэл тэмдэглэнэ. 1984 оной май һарада дээдэ хүтэлбэрилэгшэдэн хабаадалгатайгаар Москвада үнгэргэгдэһэн совет-корей хөөрэлдөөнүүд марксизм-ленинизмын ба пролетарска интернационализмын гол ёһонуудта үндэһэлдэг КПСС-эй ба ТПК-гай, СССР-эй ба КНДР-эй хоорондохи хани барисаае, харилсаа холбооё хүгжөөлгэдэ горитой хубитаяа оруулха байна гэжэ газетэнүүд тэмдэглэнэ.

ИЛАЛТЫН 40 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

ВЕТЕРАНАЙ ДАЙШАЛХЫ СОЛО

1.

Тэбхэр сумка соо эмхилэгдэһэн дансанууд, бэшэгүүд, уряалай саарһанууд, дүрэ зурагууд, бригада болон армиин дайшалхы зам харуулһан дурсалга номууд... Тэдэнэй дундаһаа нэгэ бэшэг абажа уншанаб. «Хайрата дайшалхы нүхэр Лыгден Анандаевич! Алдарта бригадын ветеранууд шамайе 60 наһааршни гвардейскэ ёһоор халуунаар амаршална. Энхэ элүүр, ажалдаа амжалтатай, амгалан сүлөө орон нютагтаа жаргажа һуухыетнай хүсэнэб»,— гэжэ бэшэгдэнхэй.

Лыгден Анандаевичай алба хэһэн бригадын ветерануудай амаршалга-бэшэгэй түгэсхэлдэ: «Ветеран ёһоор амаршалагша 16-дахи бригадын командир, Советскэ Союзай Герой, отставкада гараһан гвардиин полковник Рывж» гээд гараа табинхай байгаа һэн.

Всеволод Езупович Рывж гээшэмнай эрэлхэг командир ябахаһаа гадна, мүн сэрэгшэдэйнгээ эрхим нүхэрынь байһан юм. Тиимэһээл сугтаа ябажа дайлалдаһан Лыгден Анандаевичта «Хайрата дайшалхы нүхэрни!» гэжэ зүрхэ сэдьхэлһээ хандадаг, тэрэнэй гэр бүлынхидтэшье энхэ элүүрые, эрхим һайниие хүсэдэг байна ха юм.

...Дайшалхы нүхэр, гвардиин ахалагша лейтенант Митупов Лыгден Анандаевичта! 1941—1945 онуудта ябажа гараһан баатарлиг замаа, Эхэ оронойнгоо түлөө тулалдаануудта эрэлхэгээр унаһаншье, мүнөө энхэ мэндэ ябаһаншье бүхы дайшалхы нүхэдөө һанаарай» гэһэн үгэнүүдые полковник Рывжын бэлэг үгэһэн дүрэ зурагай ара талада уншанабди.

Иимэрхүү бэшэгүүд ганса Бердичевһээ бэшэ, мүн бусад городуудһаа нүхэр Митуповта түрэһэн үдэртэйнь дашарамдуулагдан ерэжэл байдаг. Москваһаа 4-дэхи гвардейскэ танкова армиин ветерануудай соведэй президиумдэ хүдэлдэг Яков Лазаревич Лившицэй, Волгоградска областьдо хүдэлдэг РСФСР-эй габьяата врач Тимофей Георгиевич Гореловэй бэшэгүүд болон амаршалгануудшье бии.

Мүн тэрэшэлэн хэды олон урилганууд ерэдэг гээшэб! Лыгден Анандаевич тэдэ уряалнуудай заримандань ошоһоншье байха. Жэшээнь, 1981 ондо 4-дэхи гвардейскэ танкова армиин ветерануудай уулзалгада, 1983 ондо тус армиин ветерануудай ойн һайндэртэ хабаадаа һэн. Гадна Львов хотын партиин горком болон горсоведэй гүйсэдхэхэ комитедэй амаршалгын урилга-бэшэг ерээ. Энэ бэшэг Львов городые фашистнуудһаа сүлөөлһөөр 40 жэлэй ойтой дашарамдуулан эльгээгдэнхэй.

Иигэжэ дайнай ветеранай сүлөө сагыень ээлэн, сэдьхэлыень баясуулһан бэшэгүүд, амаршалганууд, уряалнууд таһалдадаггүй, таһалдахашьегүй. Энээнһээ гадна, бригада болон армиин ветерануудай уулзалгануудта хэдэн дахин хабаадаһанай, мүн һурагшад гү, али залуушуулай дунда сэрэгэй-патриотическа хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулһанай гэршэ — фото-зурагууд олон. Эдэ бүгэдые дайнай ветеранай залиршагүй нэрэ солын үр-

гэлжэлэл гээ һаа, зүб байха!

2.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай эхилһээр хэдэн һара үнгэрһэн хэсүү бэрхэтэй үе һэн. Тэрэ сагта олонхи бүһэтэйшүүл фронт мордонхой, мүн залуушуулшье тэдэнһээ үлэхэ дурагүй байгаа.

Эгээл энэ үедэ, 1941 оной декабриин 22-то, Лыгден Митуповшье сэрэгэй албанда абтаһан юм. Залуу сэрэгшэ үбэлэй шэнхинэмэ хүйтэн жабар соогуур мүлхин, дайшалхы һуралсал хэжэ ябахадаа, сэрэгэй түрүүшын хатуужал абаа бэлэй.

Хоёр һара тухай болоод байтарынь, Лыгдэнние сэрэгэй училищида эльгээбэ. Хахад жэл соо һуража гараад, Калининска фронт мордоһон юм. Тэрэ Зубцов город шадар дайлалдажа байһан 29-дэхи армиин бүридэлдэ оролсожо, дайшалхы замаа эхилһэн байна. Теэд дайсантай нюур нюураа харалсан, түрүүшынхеэ тулалдажа ороходо, тиимэшье бэлэн бэшэ һэн.

— Юрэдөөл, «би һаа би, ши һаа ши!» гэһэн бодол зангидан, урагшаа орогшо һэмди. Хэн хэнээ үрдинэб — тэрэнэйл хуби талаан һэн бэзэ. Теэд үнэн дээрээ манайхинай эрид шиидэнгеэр добтолон орошоходо, дайсад тэсэдэггүй һэн,— гээд Лыгден Анандаевич мүнөө дурсан хэлэнэ.

Гэбэшье дайнай газарта буу зэбсэгэй ашаар лэ гол түлэб бэе бэеэ үрдидэг гээшэ. Тиихэдэшье иимэ ушар Лыгдендэ тохёолдоо ха юм. Уварово станци шадар манай сэрэгшэдэй ээлжээтэ добтолго хэхэ үедэ дайсанай граната хажуудань тэһэржэ, тэрэнэй түгдэрхэй Лыгденэй толгойе шархатуулһан байгаа. Хоёр һараһаа үлүү саг соо госпитальдо хэбтэжэ, аргалуулха баатай болоо һэн.

Госпитальһоо гарамсаараа, Митупов дахяад дайшалхы түрүү зэргэдэ тэгүүлэн, шэнэ тулалдаанда ороһон байна. Тиигэжэ ябахадаа, Московско областиин Костино гэдэг һуурин шадар декабриин тэнгээр баруун мүрөө шархатаба. Дахяад госпиталь... Һүүлээрнь дахяад байлдаанууд... Энэ мэтээр олон һара сагай турша соо 237 модо зайда Минскэ магистраль зубшан дабшаа бэлэй. Тиигэжэ ябахадаа, дариин үнэртэ дадажа, дайсанай һомонһоо далтирхаяа болинхой, аюул тодхорһоо «атадш» гэдэггүй һэн.

Үдэр хоногууд үнгэржэл байгаа. 1943 оной зун хүрэжэ ерэбэ. Нүхэр Митуповай ябаһан часть 16-дахи гвардейскэ механизированнэ бригада болгогдожо, 4-дэхи танкова армиин бүридэлдэ оруулагдаба. Лыгден Митупов пулеметно взводые командалан, Курска дүхэригтэ болоһон асари ехэ тулалдаанда хабаадаа. Эндэ манай сэрэгүүдэй туйлаһан илалта онсо ехэ удха шанартай байһан юм. Курскын тулалдаанда эрэлхэг зориг харуулһанайнгаа түлөө нүхэр Митупов түрүүшынгээ Улаан Одоной орденоор шагнагдаад, Коммунис партиин гэшүүндэ абтаа һэн. Эдэ бүгэдэ өөрһөөнь дутуугүйгөөр взводойнь сэрэгшэдые баясуулан, урма зориг бадаруулаа ха юм.

Харин фронт улам баруулжаа дабшажал байгаа. 4-дэхи танкова бригада, тэрэ тоодо нүхэр Митупов дайшалхы нүхэдтэеэ хамта Днепр мүрэниие гаталаад, Украиные сүлөөлэлсэн, улам бүри саашаа оробо. Дабшалтада 16-дахи гвардейскэ механизированнэ бригадын-шье хубита ехэ һэн. 1944 оной мартын 27-до Каменец-Подольск хотые сүлөөлэлгэдэ тус бригада шалгарһан гээшэ.

Урдань шэнэ замууд, шэнэ зорилгонууд... Удангүй Львов хотые сүлөөлхэ зорилго табигдажа, 3-дахи гвардейскэ танкова арми хойто талаһаань, тиихэдэ 4-дэхи танкова арми урда талаһаань хүреэлэн орохоор дабхяа. 16-дахи механизированнэ бригада Львовой баруун урдаһаа ороһон байна. Иигэжэ стратегическэ ехэ удха шанартай Львов хото манай сэрэгүүдээр июлиин 27-до сүлөөлэгдэһэн юм.

Саашанхи замынь — Сандомирска плацдарм. 4-дэхи танкова арми дүрбэн һуни соо 400 модоной зайе һэтэлэн, тус плацдармда хүрэжэ бүхэжэһэн байна. Энэ плацдармда хэдэн удаа шанга тулалдаанууд болоо. Тэдэ тулалдаануудай үедэ Лыгден Митупов взводоо командалхын хажуугаар танкдашье һуун дабхиха, ехэ бууга ар буудагшадыешье толгойлхо, автомашинашье жолоодохо, заримдаа офицерэй алдалхада, ротые командалха баатай болодог байһан юм. Энэ мэтээр тулалдажа ябатараа, 1944 оной августын 31-дэ Бордо һууриин шадар толгойгоо хүндөөр шархатаба. Тиин жэлэй дүүрэтэр аргалгада хэбтэжэ гараа һэн.

Һүүлээрнь дахяад хүсэтэ добтолгонууд, шэнэ шэнэ һуурин, городуудые сүлөөлэлгэ... 1945 оной хабар нүхэр Митупов частьтаяа хамта Чехословакиие сүлөөлэлгэдэ хабаадалсажа эхилээ һэн. Тэрэ үеэр, апрелиин 20-до, Чехословакиин Гай гэдэг һуурин шадар зүүн һүүжэеэ шархаташоо. Дахяад хэдэн һара соо операци болон аргалалгада хэбтэлгэн болоо бэлэй.

Нүхэр Митуповай дайшалхы зам правительствын гурбан орден болон хэдэн медальнуудаар тэмдэглэгдэнхэй. Түрүүшынгээ Улаан Одоной орден Курска дүхэригэй тулалдаанда абаһан гээ һэмди. Хоёрдохи Улаан Одонойнгоо орден Сандомирска плацдармда абаа. Һүүлээрнь Дуклинска плацдармда шалгарһанайнгаа түлөө Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай хоёрдохи шатын орденоор шагнагдаһан байгаа.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай илалта түгэсөөр дүүрэхэдэ, эрэлхэг сэрэгшэд орон, нютагтаа бусаа һааб даа. Мүн Лыгден Анандаевичшье 1946 оной апрель һара соо албанһаа табигдажа, түрэл нютагаа бусаа һэн. Тэрэ гэһэнһээ хойшо нүхэр Митупов элдэб ажалнуудта хүдэлһэн байна. 1978 ондо дайнай инвалидай эрхээр наһанайнгаа амаралтада гараһан юм.

...Дайнай гал дүлэн соогуур үхэлые үзэн ядажа дабаад, фашис булимтарагшадые бута сохилсон, Илалта асаралсаһан ветеранууд мартагдаха аал? Тэдэнэр лэ Эхэ оронойнгоо эрхэ сүлөөе, амгалан энхэ байдалые абаралсаһан зон ха юм! Тиимэһээл 4-дэхи гвардейскэ танкова армиин командалагша ябаһан Дмитрий Данилович Лелюшенко дайнай һүүлээр, ЗабВО-гой штабта Лыгден Анандаевич Митуповтай уулзахадаа:

— Манай танкова армиин үшөө нэгэ ветеран,— гэжэ омогорхон хэлээд, гарыень шангаар адхан баряа һэн.

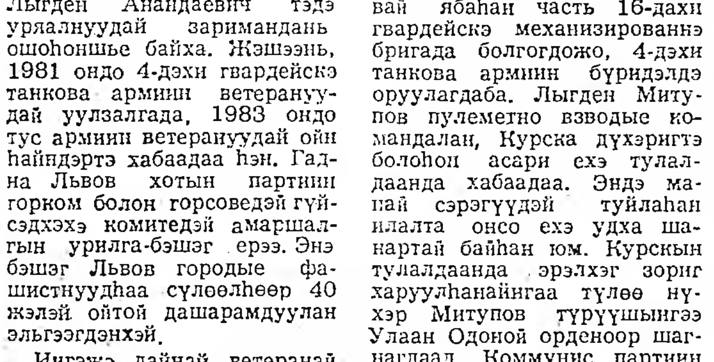
4-дэхи гвардейскэ танкова армиин дайшалхы зам ехэ алдар суутай. Москва — Сталинград — Берлин — Прага гэһэн дүлэтэ маршрудаар дабхин, Илалтада хүрэһэн байнал.

Саг жэлнүүд үнгэрэн ошобошье, сараа болгон үлөөһэн түүхэ домогуудынь баларшагүй. Мүнөө, немец фашизмые бута сохиһон агуу ехэ Илалтын 40 жэлэй ойдо бэлэдхэжэ байһан үедэ, танкова армиин ветеранай дайшалхы солонь дахяад тодоржо, совет хүнүүдэй баатаршалгые гэршэлэн һануулаа.

Совет арадай илалтын ашаар, амгалан байдал мандан байна. Лыгден Анандаевич Митупов бусад ветерануудтай адли түрэл Агадаал түбхинэнхэй, энхэ мэндэ ажаһууна. Тэрэ хани нүхэр Мария Сультимовнатаяа хоюулан хүбүүд, басагадаа, ашанар, зээнэрээ хүмүүжүүлнэ, амар наргиан аша үрые бэеэрээ мэдэрээ ха юм даа.

А. ЖАМБАЛОН.

Агын автономито округ.

МҮРЫСӨӨНДЭ ИЛАГШАДТА — АЯНШАЛГЫН ПУТ...

Хүдөө ажахын үйлэдбэриин түрүүшүүлһээ бүридхэгдэһэн тусхай бүлэг хариин ороноор айлшалхаар эльгээгдэхээ байна гэжэ дуулаад, облпрофсоведэй хариин оронуудаар аяншалгын талаар ахамад инструктор Б. В. Федоровто хандажа, энээн тухай хөөрэхыень гуйбабди.

—1983—1984 онуудай малай үбэлжэлгын үедэ дэлгэрһэн Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ илажа гараһан хүдөө ажахын дүшэ гаран түрүүшүүлые урмашуулан, түлөөһэгүй путевкоор аяншалуулхаяа байнабди. Тэдэнэймнай гушаадынь эдэ үдэрнүүдтэ Германиин Демократическа Республика ошохонь. Эдэмнай хэд гээшэб гэхэдэ, республикымнай район бүхэнһөө дурадхагдаһан түрүүшүүл мүн. Жэшээлхэдэ, Яруунын районой Тулдуунай совхозой һаалишан Г. Д. Будажапова, Улаан-Үдын районой Оронгын совхозой хонишон Б. Д. Бадмаев, Бэшүүрэй районой XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой адуушан А. Ф. Белых, Захааминай районой Хамниин совхозой тракторист В. Ц. Доржиев, «Шергинский» совхозой хүдэлмэрилэгшэ Г. П. Капустина, Монгойн совхозой (Баунт) ахамад зоотехник Л. Ц. Раднаева, Баргажанай районой К. Марксын нэрэмжэтэ колхозой хонишон, Социалис Ажалай Герой О. Э. Сангадиева, бусад болоно,— гээд, тэдэнэрэй аржытар бэшэгдэһэн нэрэнүүдые харуулба.

Малай үнгэрһэн үбэлжэлгэ хүнгэн байгаа гэхын аргагүй. Тиигэбэшье ажалша бүхэриг хүнүүднай хүйтэниие хүйтэн, халуугиие халуун гэнгүй, оронойнгоо Эдеэ хоолой программа бэелүүлхэ хэрэгтэ хубитаяа ехээр оруулхын тула оролдожо, үйлэдбэриин үндэр дүнгүүдые туйлаһан байна. Иимэл түрүүшүүлээ урмашуулха, ажал хэрэгыень дэмжэхэ, хилын саагуур аяншалуулха һайхан ёһо заншал манай орондо бии болонхой юм.

— Баярта Васильевич, ГДР-тэ эдэ үдэрнүүдтэ тушаад хүн ошохонь гэбэт. Бүхэсоюзна мүрысөөндэ дүшөөд хүн илаа ха юм. Бэшэниинь яаха болоноб?

— Үлөөшэ арбаадынь октябрь һара соо ЧССР-ээр аяншалхаяа ошохо юм. Хэниишье гомдохоогоогүйбди даа.

— ГДР ошохоёо байгаашадтнай ямар хото городуудаар аяншалха юм, аргатай һаань, хөөрэжэ үгыт?

— Хото городууд олон даа. Тиимэһээ программыень гартатнай барюулһуу, танилсагты,— гээд совет аяншалагшадай Германиин Демократическа Республикаар аяншалха программа һарбайба.

Аяншалга 12 үдэр соо үргэлжэлхэ. Аяншалагшаднай ороной ниислэл Берлиндэ сэхэ ерэжэ бууха юм. Түбхинэһэн, амарһан бэеэрээ, Берлин-Карлсхорст райондохи Совет Армиин музей хараха. Удаадахи хоёр үдэрынь республикын ниислэл хотын промышленна, захиргаанай болон соёлой түбүүдтэй, түүхэтэ болон архитектурна онсо һонин зүйлнүүдтэй танилсаха. Германиие фашизмһаа сүлөөлхэ байлдаанууда унаһан совет сэрэгшэдтэ Трептов-парк соо бодхоогдоһон мемориальна комплексые тэдэнэр хараха, совет солдат-сүлөөлэгшын хүшөөдэ сэсэгүүдые табиха. Хүдөө ажахымнай түрүүшүүл Пергамска музей ошохо байна. Тэндэ эртэ урда үеын болон Зүүн зүгэй арадуудай искусствын зохёолнуудай айхабтар баян коллекци байдаг ха юм.

Заксенхаузен гэжэ концентрационно лагерь болон фашизмда эсэргүү тэмсэл ябуулагшадай музейе хараха.

Дүрбэдэхи үдэрөө аяншалагшад Лейпциг хото ошохо. Энэмнай ороной промышленна томо түбүүдэй нэгэн, уласхоорондын яармагуудай болодог газар гээшэ. Эндэ «Искра» газетын музей-типографи байдаг. Эндэхи уран һайханай «Грассимузеум» музейдэ экскурси хэгдэхэ.

Автомобильна болон электротехническэ промышленностиин хүгжэн һалбарһан Айзенах хото мүн лэ һонирхолтой. Хариин ороной айлшад эндэ Бахай гэр-музей, XII—XIII зуун жэлнүүдэй архитектурна памятник болохо «Варьбург» гэжэ хэрэмые хараха дуратай байдаг.

Эльбэ мүрэнэй эрье дээрэ оршодог Дрезден хотын үзэсхэлэнтэ һайхан газарнууд ГДР-ээр аяншалгын эсэстэ харуулагдаха. Бүхы дэлхэйн аяншалагшадай һайхашаадаг Саксонско Швейцарида бүхэли үдэрөө үнгэргэхэдэ, хэды һайхан байхаб даа!

1983—1984 онуудай малай үбэлжэлгын үедэ дэлгэрһэн Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ илажа гараһан хүдөө ажахымнай түрүүшүүл Германиин Демокр... ликаар аянш... һайхан газар... саха зуураа, ... ёһоор, хүрэ... родтоо хахад ... нэй сүлөө са... церт наада ... тай уулзаха ...

Бүхэсоюзна ... рысөөндэ ил... профсоведтэ ... ларба. Тэдэн... тэлбэрилжэ Ге... кратическа Р... хо болоһон ... хозхимия» н... лэгшэ, респу... ажахын мини... орлогшо А. Д... дынгөө минис... хүдөө ажахын ... шэдэй профс... зүгһөө сугла... лайнь ехэ а... шалан, туса... барюулха зүү... путевконуудаа... ень тэмдэглэб...

Удаань ... хүдэлмэрилэгш... ров тэдэние ... аяншалха прог... хижа ябаха ... мүүдтэйнь тан...

МАНАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

ЗУРАГ ДЭЭ... путевкоор ша... малшад (зүүн ... гын районой ... хозой Ванчин... минай районо... хозой Валерий... лэ энэ районо... хозой Влад... Түнхэнэй рай... совхозой Вла... ев гэгшэд.

Б. ГАДЬЯН...

СПОРТ

ЕХЭ МҮРЫСӨӨН ЭХИЛБЭ

МОСКВА. Совет гроссмейстернүүд — дэлхэйн гурба дахин чемпион Анатолий Карпов бэлигтэй бэрхэ залуу шатаршан Гарри Каспаров хоёрой хоорондо шатараар дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн сентябриин 9-дэ Союзуудай байшангай Колонно зал соо баярай оршон байдалда нээгдэбэ.

1984 ондо шатараар дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөнүүдые үнгэргэхэ Эмхидхэлэй комитедэй түрүүлэгшэ, СССР-эй соёлой министр П. Н. Демичев оролто үгэ хэлээ. Шатараар дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөнэй түүхэ тухай тэрэ һануулба. 1948 онһоо хойшо, Михаил Ботвинникай совет шатаршад сооһоо түрүүлэн дэлхэйн чемпион болоһонһоо хойшо, Советскэ Союзай түлөөлэгшэд имагтал гурбан жэлһээ халта үлүү забһарлалтатайгаар ходоодоо илалта туйлажа байнхай.

Сентябриин 10-да Волгоградта нээгдэхэеэ байһан эхэнэрнүүдэй мүрысөөн тухай Эмхидхэлэй комитедэй түрүүлэгшэ тогтожо хэлэхэдээ, 1950 онһоо хойшо совет эхэнэр шатаршад дэлхэйн чемпионой нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэжэ байһаар гэжэ һануулба. Эдэ бүгэдэ совет шатарай һургуулиин үндэр дээдэ хэмжээндэ гараһые, ехэ амжалта туйлаһые батаар элирхэйлэн гэршэлнэ.

Болохоёо байгаа мүрысөөнүүд шатарай искусствын баялигта шэнэ хубитаяа оруулха, энэ һонирхолтой наадые улам саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ горитой үүргэ нүлөө үзүүлхэ юм гээд этигэн найдажа байһанаа Эмхидхэлэй комитедэй түрүүлэгшэ найдуулба.

Уласхоорондын шатарай федерациин (ФИДЕ) президент Флоренсио Кампоманес (Филиппинэ), СССР-эй Шатарай Федерациин түрүүлэгшэ, СССР-эй летчик-космонавт, Советскэ Союзай хоёр дахин Герой В. И. Севастьянов мүрысөөе нээлгэ дээрэ мүн лэ байлсаа.

Мүрысөөнэй ахамад арбитр, уласхоорондын гроссмейстер Светозар Глигорич (Югослави) Москвада эхилхээ байһан мүрысөөнэй гурим тухай хөөрэбэ. Жээрэб таталга үнгэргөө. Тэрэнэй ёһоор, түрүүшын партида А. Карпов сагаанаар наадаха.

* * *

Эрэшүүлэй дунда шатараар дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө 31-дэхи мүрысөөнэй нэгэдэхи парти сентябриин 10-да Москвагай Союзуудай байшангай Колонно зал соо наадагдаһан байгаа.

Дэлхэйн гурба дахин чемпион Анатолий Карпов сагаанаар наадахадаа, ноёнойнгоо урдахи хүбүүе хоёр ябадалаар (Е2-Е4) түлхибэ. Тиихэдэнь Гарри Каспаров «С5» гэһэн харюу үгэһэн байгаа. Энэнь Сицилианска хамгаалалтын эхин болоно.

Хэдэн час соо үргэлжэлһэн энэ һонирхолтой наадан 37-дохи ябадалда тэнсэлгөөр дүүрэбэ.

Уласхоорондын гроссмейстер Марк Тайманов энэ партиие иигэжэ тайлбарилһан байна:

— Эхиндээ хойшо шанга тэмсэл болобо. Каспаровай ябадал Карповта хүлеэгдээгүй бэшэ һэн. Ушарынь юуб гэхэдэ, Каспаров энэ дебютые (мүрысөөнэй эхин) һайн мэдэдэг юм. Тренер Александр Никитинтэеэ хамта тэрэ Сицилианска хамгаалалтын айхабтар орёо зүйлнүүдэй нэгэндэ — шевенингенскэ вариантда зориулагдаһан ... Сагаангай бага болоошье һаань, дэлхэйн чемпион эдэбхи ябадал оролдобо. Зүгөөр Каспаров найдамтай хамгаалалта хээ. Энэ үедэ хүлгэ дээрэхи байдал жэгдэрһэн байна. Тиин Каспаровай дурадхалаар уулзалта тэнсэлгээр дүүрэбэ.

(ТАСС).

СЕНТЯБРИИН КИНОАФИ...

Дай жүрөөдэхэ ябадалтай болон шэнэ түхэлэй фашизмтай, Европодо американ ракетэнүүдые тодхолготой тэмсэжэ байһан хүн түрэлтэнэй амгалан ерээдүйн түлөө Баруун Европын нэгэ ороной демократическа ниитын хүнгэн бэшэ тэмсэл тухай хөөрэһэн хурса сюжедтэй «Европейская история» гэжэ политическэ фильм август һарын репертуар соо онсо һуури эзэлнэ. Тус фильмээр орон доторнай сентябриин 21-дэ Бүхэсоюзна харалга эхилхэ. Тиимэһээ тэрэнэй удха дээрэ тогтоһоной хэрэггүй ха, зүгөөр Социалис Ажалай Герой, СССР-эй арадай артист Вячеслав Васильевич Тихонов Польшын мэдээжэ киноактриса Беата Тышкевич, актернууд Леонид Филатов, Владислав Стржельчик, Юозас Будрайтис, Тамара Акулова гэгшэд тус фильмдэ хабаадана гэжэ һануулая.

Сентябрь һарада харуулагдаха удаадахи фильмүүдэй нэгэн — «И жизнь, и слёзы, и любовь...» Пенсидэ гараһан наһанай хүнүүдэй хоорондохи харилсаан, мүнөө сагта тэдэнэй эзэлдэг һуури, ниитэдэ тэдэнэй ямар туһатай байха тухай асуудалнуудта фильмын авторнууд харюу үгэхые оролдоһон байха юм.

Актернууд Жанна Болотова, Федор Никитин, Елена Фадеева, Евгений Евстигнеев, Сергей Мартинсон, Любовь Соколова, Петр Щербаков гэгшэд энэ фильмдэ наадана.

Таджик кинематографууд «Заложник» гэжэ фильм дотороо Совет засагай түлөө Дунда Азида үнгэрһэн хорёод оной тэмсэлые харуулна. Фильм бүхы дээрээ ушаралта үйлэ хэрэгүүдээр дүүрэн гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй. Тэндэ буудалдаан, морёор эрьюусэлдээн, наншалдааншье бии. Фильмые найруулан табигша Юнус Юсупов гол геройнууд Бек Гад хоёрой ролиие гүйсэдхэхэ актерые удаан бэдэрһэн юм. Хажууһаань харахада, аргагүй адли аад, абари зангаараа тад ондоонууд хоёрой рольдо нэгэ хүниие шэлэхэнь бэрхэтэйшье байгаа ёһотой. Тиигэбэ яабашье актёр Константин Бутаев олдоо гээшэ. «Энэ актёртой хүдэлхэдэм, намда ехэ хүнгэн байгаа. Тэрэ хоёр хүнэй ролиие үнэншэмөөр, бэлигтэйгээр гүйсэдхөө гэжэ һананаб»,— гэжэ режиссер хожомынь мэдүүлээ.

Тус фильм табиха үедэ Москвагай сэрэгэй округой кавалерийскэ полк Таджикистанда асарагдаһан юм. 50 градус халуун байһан Исфаринска райондо фильм миил хоёр һарын турша соо буулгагдаа.

Режиссер Юлий Райзман үе саг тухайгаа, бидэнэй үе сагайнгаа болон өөһэдынгөө һэшхэлэй урда харюусалгатай байһан тухай фильмүүдые табиха дуратай юм. Тэрэнэй энэ удаашье дурадхаһан «Время желаний» гэһэн хүдэлмэринь эдэл асуудалнуудта зорюулагданхай.

Ина Туманянай «Соучастники» гэжэ лентэ дээрэ халта тогтоё. Автор тухай хэлэбэл, Ина Суреновна Туманян 1953 ондо МГУ-гай философиин факультет дүүргэһэн юм. Удаань ВГИК-гай режиссерско факультедтэ һуралсаа. Тэрэ К. Станиславскиин нэрэмжэтэ Москвагай драмтеатрта олон зүжэг табиһан, 1972 ондо түрүүшынгээ фильмые найруулһан намтартай. Тэрэнэй А. Шпеертэй зохёоһон «Соучастники» гэжэ фильмынь сценари сүүдэй материал дээрэ бэшэгдэнхэй. ... хэлэй байдаль... гол зорилгонь ...

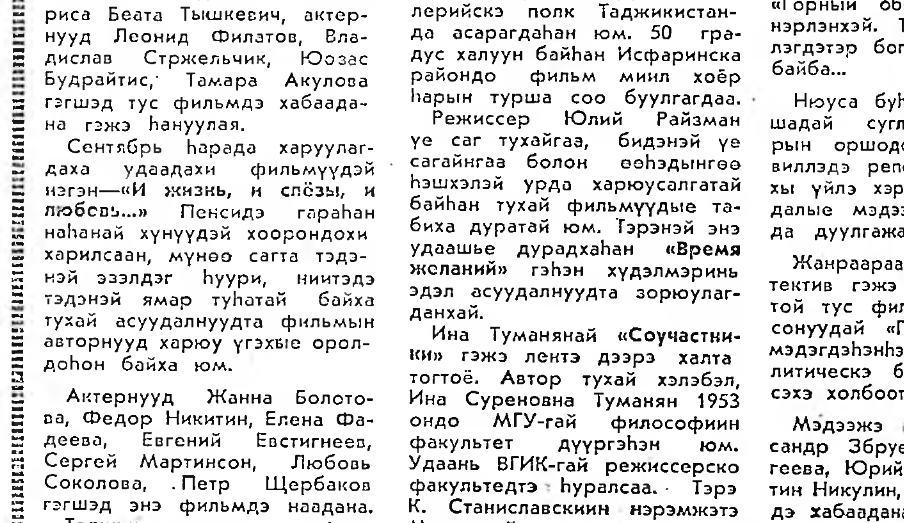
М. Горькиин ... ностудида бу... фильмдэ актер... Филатов, Сер... Наталья Вильк... Качан, Владими... сад хабаадана.

«Тайна вилл... фильмын гол ... Баруун Европ... мүнөө үедэ б... торойнгоо по... далые һамба... шлем» гэжэ м... са ложо ЦРУ ... түсэбөөр гүрэ... балта хэхээр ... саадахи мэргэ... «Горный обва... нэрлэнхэй. Тэр... лэгдэтэр богон... байба...

Нюуса буһа... шадай сугла... рын оршодог ... виллэдэ репор... хы үйлэ хэрэг... далые мэдээд... да дуулгажа...

Жанраараа ... тектив гэжэ н... той тус фильм... сонуудай «П-2... мэдэгдэһэнһээ ... литическэ бод... сэхэ холбоотой ...

Мэдээжэ ак... сандр Збруев, ... геева, Юрий С... тин Никулин, б... дэ хабаадана.

ЗУРАГ ДЭЭ... Лоссерой гэр... Тихонов, Поль... са Беата Тыш... Тони (Владими...

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Тарья хадалга сохилго хоёрой эршэ хадаа баян ургаса хуряан абалгын гол нүхэсэл» — материалнуудай сүрлуулбари. «Намарай полин дээрэ» — шалтагаан бригадын рейд. «Ой модоной индустрин хараалга» — ТАСС-ай мэдээсэл.

Хоёрдохи хуудаһанда. Марксистско-ленинскэ һуралсал: эрхимүүдэй дүй дүршэл. «Зохёон байгуулгы хүбиин түсэбөөр» — И. Доровскиной статья. «Правдаа» эрэһэн бэшэг. «Барилгашанай нэрэ хүндэ түүхэй үгэ» — бригадирын уудай хамтын бэшэг. «Улан-Удын авиационно заводто» — сүлуулбари. «Правда Бурятии» газетэдэ харюусана.

Гурбадахи хуудаһанда. «Россида марксизмые хүгжөөһэн түүхэ» — сүлуулбари. Н. Абрамовой статья (АПН). Хилын саанаһаа.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Хэблэл захилга үргэлжэлһөөр. «Политическое самообразование» — хэрэг үүсхэл тэдэлгэ хандалга. «Галай аюулгүйн хамгаалгэ» — В. Турушевагай статья. Нютаг түүхэ тагай һонин. Спорт. Врачай зүбшөөл.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — «Шадамар гарнууд». 10.25 — «Аяншалагшадай клуб». 11.25 — Шэнэ һонин. (11.30 хүртэр). 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35 — «Ради хлеба» — баримтата фильм. 16.25 — Фольклорно ансамблин концерт. 17.00 — «Поэзия». Ю. Тувим. Түрэһөөр 90 жэлэйнь ойдо. 17.30 — «Хүхюун стартнууд». 18.15 — Телеочерк. 18.35 — Концерт. 18.55 — «Бидэ БАМ баринабди». 19.30 — Баримтата фильм. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

Улан-Удэ. 20.00 — «Ургаса хуряалгын дохёонууд». Ороохо тушаан абалгын пунктнүүд болон овощной баазануудай ургаса тушаажа абахаар бэлэн болоһон тухай. 20.25 — «Байгал» — нютагай һонин. 20.35 — «Европейская история» гэжэ фильм тухай хөөрөөн. 20.45 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 21.00 — «Уран зохёолшо ба мүнөөнэй үе саг». 22.00 — «Время». 22.35 — «Вечный зов» — 19 серитэй уран һайханай фильм. 9-дэхи серии. 23.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 24.00 — «Шатараар дэлхэйн чемпионат».

ХОЁДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Баримтата фильм. 9.35, 10.35 — География. 7-дохи класс. 10.05 — «Немец хэлэн». 11.05 — «Ф. Рабле. Гаргантюа и Пантагрюэль». 11.35, 12.40 — Юрэнхы эрдэм. 12.05 — Эжын һургуули. 13.00 — Физикэ. 7-дохи класс. 13.40 — Немец хэлэн. 14.10 — «Ород арадай дуунууд». 14.40 «Багша» — телеочерк. 15.20 — А. Н. Островскиин зүжэгүүдэй геройнууд. 16.20 — Шэнэ һонин.

Улан-Удэ. 19.10 — Залуу-шуулда зориулагдаһан программа. 19.40 — Агитаторнууд, информаторнууд... Москва. 20.00 ... фильмнүүд. 21.00 ... концерт. 21.00 ... нойрсогты, ба... 21.15 ... 22.35 — Шэнэ һонин. ...

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-03, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-05, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-36, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации — 2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-8, корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-03575. Заказ 210, Индекс 04649.